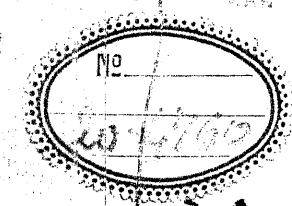

25 de Mayo

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19

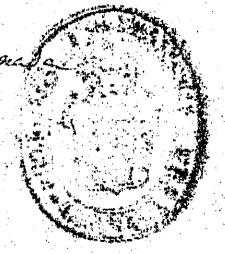

3
26-178

AE.

S BAPTISTA.

Cardenas.

de la...

131.

DE VTRAQUE COPIA, VERBORVM

B^r

Et rerum præcepta, vna cum exemplis dilucido
breui q; Carmine comprehensa, et facilius &
iucundius edisci, ac memoriæ quoq; fir-
mius inhærere possint.

12-10527

Autore P. Andrea Frasio Societatis Iesu.

CORDVBAE.

EXCVDEBAT IOANNES BAPTISTA.

Impensis Alexij Cardenas.
M. D. L. vj.

In collegio de la Cruz de los Reyes de Granada

GYMNASIVM SOCIETATIS IESV.

Lectori. S.

SUſcepta ſemel a nobis, amice Lector, ſtudioſæ iu-
uētutis nō ſolum Chriſtiana pietate inſtituēdæ,
ſed etiam in re literaria p̄ virili noſtra iuuādæ p̄-
uincia, ſtatūimus apud aīos noſtros nihil omnino præter-
mittere, quod ad eam rem cōficiēdam pertinere arbitrare
mur. Itaq; cum latinæ orōnis p̄ multas & magnas nō ad lo-
quēdum modo, verū etiam ad recte ſentiēdum, iudicādū q̄
vtilitates eſſe cōſtaret, eius locupletādæ rōnem, artēq; ab a-
lijs haſtenus vel p̄lixē, vel p̄plexe traditā, viſum eſt, noua
quædam, ſed ſuccincta & p̄ſpicua magis tractatione cōpleti.
Methodico iḡit̄ more omnia, quibus latini ſermonis copiā
parari poſſe cēſuimus, breui, facili, atq; expedito verſu exp̄ſi-
ſimus, qui præter eam, q̄m afferre ſolet, voluptatē, hoc etiā
habet cōmodi, q̄ perſtringit paucis ſentētiam & ita cōnec-
tit, vt libēter diſcat, facile capiat, fideliter teneatur. Qua
ſane ratione adductum credimus fuiſſe Horatiū, vt Poeti-
cam artem in verſum redigeret. Præcipue vero Elegiacus
id præſtat, quippe qui ſingulas fere periodos diſticho com-
plectat. In exēplis autem & breuitatis & pietatis rationē
habendam putauimus, vt ea potiffimum adhiberemus,
quæ rectam & ingenuam educationem, & bonos, ac Chriſ-
tianos mōres, non nihil iuuare viderentur. Si quod autē
vocabulum, quod quidem ad artem faceret, vt accidit in-
terdum, legem carminis refugeret, illud nihilominus per-
Tmeſin verſu incluſimus, ſi factu id omnino neceſſarium
videbat

videbat, vel, ſi omitti, quidē poſſet, nō eſſet aut̄ ignorādū, in
margine adſcripſimus, ſicut ſcholia quoq; nōnulla adiunxi-
mus, vbi expedire viſum eſt, nequid ad p̄fectam tum ipſius
rei explanationē, tum intelligēdi etiā cōmoditatē deſide-
rari poſſet. Cæterū formulas ſynonymiarū, quas aliq̄ Neo-
terici ſtudioſius hinc inde cōflarūt, de induſtria nos omiſi-
mus, partim ne diſcēdis neceſſarijs præceptis ſua obeſſent
p̄lixitate: partim q̄ videmus eruditiffimis q̄buſq; minime
placere, ijs Vti ſermonis formulis, ſeu phraſibus, q̄s neſcias
ex q̄bus erutæ ſint authoribus, & nouatas eſſe pleraſq; ſu-
piceris. Vnicuiq; iḡitur ſtudioſo licebit, quotquot volet,
huiuſcemodi voces ſynonymas, cū ex theſauro linguæ lati-
næ, & Doleti cōmētarijs, alijsq; id genus ſcriptoribus, tū
multo certius, ſcèliciusq; ad intelligētiam & imitationē ſin-
gularū ex ipſis bonis authoribus cōparare. Hoc porro or-
pūſculū eorū adoleſcētū vſui eſt præcipue deſtinatū, qui a
pud nos inſtutuūtur, quod ſi cui minus placeat, non vrge-
mus vt probet, ſed rogamus, ne damnet. Vale.

AD CENSOREM.

CEorte librum mauiſ p̄ſa hūc q̄m carmine ſcriptū.
Maior at vtilitas carminis, atq; decor.
Propria Muſarum eſt hæc duplici condita cornu
Copiæ: ceu proprium quæ ſibi carmen amant.
Carmine deinde eadem breuius, citiusq; paratur,
Seruatur melius, promptius exeritur.
Hæc niſi perſuadent, neq; credis teſtibus vllis,
Expertus credas fac precor, ipſe tibi.

AD COPIAE STUDIVM EXHORTATORIVM.

Epigramma.

¶ Nudus homo quāuis materna prodeat aluo
Artibus inuentis comoda mille parat.
Construit arte domos: vestes sibi cōficit arte,
Arte colit terras: Arte opus omne facit.
Deniq; naturam socia nisi iuuerit arte:
Quanta infœlicem damna necesse patit'
Facūdam ergo minus cum det natura loquelā,
Hæc quoq; nonnulla est arte paranda tibi.
Pro pudor, est qui iā senior balbutit vt infās,
Linguam ignarus adhuc rite mouere suam.
Si foret aut opifex, aut rusticus ille, ferendus:
Sæpius at populo præest, aliosq; docet.
Aut temere, aut certa, nobis rōne loquēdū est
Differitur temere: lex nisi certa regat.
Ordine, & ornatu solers oratio gaudet.
Cui carbone rudī picta tabella placet:
Vt varias natura creans, pictorq; figuras,
Sic vario comptus schemate sermo, iuuat.
Ex ternæ gazæ si turpis habetur egestas,
Turpius eloquio lingua decente caret.

Op

Optimus est homini linguæ thesaurus, vt inqt
Ascræus vates, ergo parandus hic est.
En tibi se gemino diffundit copia cornu.
Verborum, ac rerum copia grandis adest.
Quam puer vt facili capiat, teneatq; labore,
Nexam carminibus Musa, vt i ferta, dedit.
Hos flores cape, stringe, tere: hos non deterit
Quo magis vteris, Copia maior erit. (vsus

A iij DE

DE COPIA VERBORVM LIBER

Prior.

Copiæ utili
rates.

Ταυτολογία

Est repetitio
eiusdem
dicti.

Ομοιολογία

similis cōno
neq; variati

Cui sermonis adhuc curta est, & scabra supel
Si legat hæc, dānum pellat vtrūq; licet. (lex
Tautologō, vel homoeologon si turpe vocari,
Tædia q; varians gratia nulla leuet:
Si velut in salebra pudor est hære loquentē,
Ridiculum tremulis si reticere labris:
Si tibi grata modis oratio docta solutis,
Si placet Aonio carmen alacre sono:
Si bene scriptores libet enarrare peritos,
Vertere si linguis scripta aliena nouis:
Postremo si posse velis, ex tempore de re
Qualibet, vt riuo iuge fluente loqui.
Se rmonem aut temere captū quādoq; diserte
Perficere, indigna si cupis absq; mora.
Hos tibi parta parit fœcundos Copia fœtus.
Nec discenda minus, si breuis esse voles.
Vbertas Asianorū, breuitasq; Laconum est.
Tēdere per medium vult Rhodiēse genus.
Quodcūq; ante feras, sit copia nota necesse ē,
Nec bene largitus, nec bene parcit inops.
Ac velut in mensa dapibus genus oē referta,
Quod quantūq; libet sumere quisq; potest.
Si breuis esse voles, delectum Copia præstat,
Vt nihil obscurum complicit arcta phrasis.
Artis

Artis aperta breui constabit summa libello,
Rhetorico maior fonte leuanda fitis.

Quisq; sed hæc cræbo præcepta exerceat vsu
Donec inexhausto gurgite vena fluat.

Nunc eadem redeat varijs sententia verbis,
Vt varias formas vnica cera capit.

Nunc & cū socijs genere ambitionis honesto,
Propositum certes plus variare thema.

Totum argumētum ratione refingere discas
Multiplici: vires auxerit ipsa dies

Sic athleta Milo paulatim robore creuit,

Qui vitulum tulerat, ferret vt Inde bouem.

Nunc facias Græcæ linguæ certare Latinam:

Aequare vt studeas, ni superare vales.

Vertere nec solū Metaphrastæ more iuuabit

Sæpe Paraphrasten plura locutus ages.

Carmina nunc vatū reddes sermone soluto,

Nunc metrico iunges scripta soluta pede.

Carminis & genera interdū mutare labores,

Et iucuudus, & est utilis iste labor.

Authorisq; locum fœcūdum nactus, eundem.

Marte æquare tuo vel superare stude.

Porro præcipuum est facunda volumina iugi

Vt studio versans, optima quæq; metas.

Firmius vtq; eadē teneas: repetenda frequēter

Ac etiam: audaci sunt imitanda stylo.

Hactenus hortatus, tibi iam promissa propino

A iij Pocula

Pocula,nectareis anteferenda scyphis.
 Et prius,vt varijs ditanda oratio verbis,
 Deinde sit vt rebus multiplicanda,cape.
 Elegātia fer Monitiem imprimis linguæ vñare latinæ,
 monis lati/ Sermo sit vt purus:compositura decens.
 ni nec essa/ Barbaries horrenda, solæcismusq; nefandus,
 ria. Absit.& improprio more nouata phrasis.
 Cur miserū intexas putridis cētonibus aurū?
 An nitet immundo gemma sepulta luto?
 Obserues igitur sermonis iura latini,
 Deinde aliquit mutes,copia sitq; prior.
 Copia Ver Mutari possunt voces,constructio,schema
 borū p tri/ De tribus his iam iam formula quæq; dat.
 plicē muta/ SYNONYMIA.
 tionem. Prima Synonymia est eiusedē plura ministrās
 Verba rei:vt tellus,terra, humus:oro, pcor.
 dlectus ver Sermonem vt varies, nūc hoc, nuc vteris illo:
 borum. Non sine delectu,iudicq; tamen.
 His nāq; aut eadem nō significatio plane est:
 Aut non ornatus,visq; sonusq; pares.
 Authores fac ergo legens,relegēsq; probatos,
 Turba sit in promptu magna reposita tibi.
 Verborum Sordida,prisca,noua,antiquata,poetica,dura,
 gña seorsū notanda. Turpia,rara nimis,vel peregrina notes.
 Sordida. Sordida sunt rebus: personisue haud bene di
 Osoleta vo Vt si congerro dictus,amicus erit. (gna:
 cāt a Fabio, Antiquata voco,penicus desueta: vt Apluda,
 Fur

Furfur apud veteres, hostis & hospes erat. & sic disse/
 Prisca voces,prisca pereūtibus eruta scriptis rūt ab inusi/
 Vt cluo,temetum:quæ modo,pugno,merū. tatis & pri/
 Propria sunt vatum,dicenda poetica: sicut scis.
 Tristificus,claro,paupero,vitifator. Prisca.
 Dura appellamus seu su translata remoto: Poetica.
 Castrata vt cum res publica dicta fuit. Dura.
 Sūt peregrina,quibus peregre de fluxit origo, Peregrina.
 Vt guerræ,cascus,gaza,sinapi,piper nouaturver/
 Verba nouata vocāt,nouiter vel ficta, vel vsu ba iij modis
 Torta nouo,& quorū cōpositura noua est.
 Vt Nero morari dixit,bellumq; patrare
 Crispus:Platus itē Caprigenū,Vnocus.
 Huius erunt classis quæ deriuata craentur, Deriuata.
 Vt,quidnā hic bltero rumigeratus ait:
 Verba quoq; admittes græca itermixta latinis: græca qñ la/
 Non temere: sed vox quando Latina deest. tinis interse/
 Aut alludēdo,aut cum vis,seu gratia maior: renda.
 Quæq; suo Latium prædita iure tenet.
 Verborū genera hæc pprijs distincta repones vsusdictorū
 Classibus:interdum cōmodus vsus erit. verborum.
 Non secus ac inter genialis fercula mensæ
 Commendant dulces acria mixta cibos.
 Præfare at veniam,liceat sic dicere, Plauti
 Vtar voce,loquor more Neoterici.
 Distigue & voces quas quæq; nouauerit ætas, Aetatū dis/
 Nam dispar,æuo dispare,pondus habent. crimen.

Op

βαττολογία
est septa e/
iusden' S'is
repetitio.

Optima censetur, Cicerō qua floruit, ætas,
Quo propior, quæuis extitit, hoc melior.
Ergo Synonymiæ postq; tibi parta supellex,
Vtere, Res eadem cum repetenda frequens.
Quod si plura simul pferre synonyma gaudes
Effice quid gratum, Battolongonq; caue.
Præbet & ingêtes sermonis enallage acervos,
Antimeria sed hæc, aut heterosis erit.
Antimeria quidem quas fert oratio parteis

Heterosis.
a mutatio p
sone.
b speciei.
c numeri
d casus
e figuræ
f generis
g generis
h declinatio
nis.
Metapasm'
a pthesis
b epêthesis
c pagogevel
p palepsis
d aphæresis
e syncope
f apocope?

Mutat ita, vt prorsus significetur idem.
Vt dubito, & dubiū ē mihi, prōpte & prōpt' an
Ad ludū, & lusum: q studet, atq; studēs. (ibit
Qui mundū sapiūt: qbus & sapiētia mūdi est:
Sunt male consulti, consilijq; malī.
Quas reperit, retinet partes heterosis easdē.
Sed mutare quod ijs accidit, illa solet.
Personā, numerum, casum, genus, atq; figurā,
Flexuram, speciem, tempus, itemq; modum.
Dixeris^A optimulā^Bq; scribm'^C hoc^D gen' artē
Mitto^E ioca^F: assen tit^G læta iuuenta^H mihi.
Sic permutari passiua actiuaq; tritum est
Hic vt amat, Christus amat' ab hoc
Huc etiam spectat cui nō nihil addis & aufers
Dicitio per species q's Metaplasmsus habet.
Vt petulās^A gnatus Mauorti^B accigier^C optat
Licturus^D patrem: flerit^E hic, ille mage.
Nil species alias Metaplasmi copia curat,
Recto

Recto igitur ceptum calle sequamur iter.
Nomē adhuc varie lex antonomastica mutat:
Cū reliqs, deiceps quos memorabo, tropis.
Vt mihi Pierides, Clarius, Caducifer adsunt:
Nō recte hic Macedo, Galba, Midasue sapit.
Dat bona vera pater, scriptura teste, fideli,
Atq; redēptor amans, nescijt illa sophus.

PERIPHRAISIS.

Rem multis, vna pro voce, Periphrasis effert:
Ad decus, aut vbi deē vox, vel hōesta parū ē
Fert, vt, opē generi humano rex cōditor orbis.
Porro tres species illa figura parit.
Quippe vel ex etymo referat qd dicitio signet.
Prudentem vt, qui res prouidet, esse virum.
Vel rem quāq; notis hinc dicta notatio pāditi:
Vt qui sæpe manus complicat aio pigrum.
Vel rem definit, cui definitio nomen
Vt qui rite deum percolit, esse pium.

METAPHORA.

A proprio voces translatio significatu,
Ob simile abducit: suaue fit vnde iubar.
Præsertim, manat si leniter, e' que propinquo:
Cum rerū haud nīmiū distat vtrūq; genus.
Vt video, capio, teneo, complector honestum.
Nanq; homo vim sensus, & rationis habet.
Das homini deinceps brutorum propria: sicut
Latrat

p musis, A
poline, Mer
curio.
p ābitioso,
voluptua/
rio, & diuite
p deosacris
literis, xp̄a/
no.
Pro Xp̄o &
Aristotele.
Pro dūs ad
iuuat hoīes
Species. iij.
etimologia
Notatio.
Definitio.
Deflexio a
sensu ad ra
tionem.
ab irrōnali

ad rōnale & Latrat homo, aut contra: ridet vt ille canis.
 contra Si ve vnū est aīal, vel vtrūq̄, aut deniq̄ neutrū
 Ab aīali ad Grex teritur, Pastor pascitur, Ardet ager.
 non aīal & Mutua nonnunquā occurrit translatio, sicut
 contra. Nautæ ac aurigæ. Tunc ἀκολούθη vocant.

De Ecclesia Farrago è nitidis scriptoribus ampla legēda ē
 Reciproca Sin fingas, fac sit mollis, amœna, decens.
 metaphora

ALLEGORIA.

Est Allegoria, in multis translatio vībis
 Vnde alium sensum q̄ sonuere, da bunt
 De eccl'a or Illius exēplum fuerit. Nunc cymba profundo
 thodoxa. Iactatur, quāuis non peritura, mari.

CATACHRESIS.

fictū differt Sæpe Catachresis, propriū q̄ desit, adoptat
 a metaph. Imppriū, vt breuis est mens, sinuosa caro.
 De ibecilli Talia sunt arti sua cuiq̄ Vocabula, quorum
 tate hūanæ Communis multis, proprius vsus ei est.
 mētis, & sēsu

ONOMATOPEIA.

alitatatis (vt Nominis interdum reperitur fictio, quale est
 vocant) vo Mugitus, murmur, sibilus, ac strepitus.
 lubilitate. Nec male q̄do opus ē paragoge verba nouabit
 pagoge est, Dum sequitur tritam formula certa viam.
 dductio ver Dicere cur verear, græcator scripturit ille.

Hic Epicurissat, sepe Poetor ego!

METALEPSIS.

borū nouo Transsumit vocē Metalepsis acuta: per aptos
 rum iuxta a Vt sit ab effectu causa petenda gradus.
 nalogiam.

Messi

Messibus, vt quoniam æstates, æstatibus ānos
 Metimur, tempus signat arista suum.
 Et quoniā nigrū obscuri, obscurumq̄ pfundi
 Prætendit specimen, dicitur atra specus.

METONYMIA.

Multa Metonymiæ species est, nomina rerum
 Trāsmutans, ratio quādo propīqua mouet.
 Pro re signa locas, vt fasces, arma, togamq̄
 Aut iuuentores, quosue præesse putas.

Vt Bacchum, Cererē, Neptunū, Mulciberumq̄
 Aut etiam authores: vt, lego Virgiliū.
 Aut dominos: ad nos, venias Gnato: Deuorat
 Ponitur & factū, p faciente, scelus. (illum,
 Et pro contēto quod continet, vt gemit orbis.
 Dux vice gētis: ab hoc p̄cipe cæsa cohors.
 Causa loco effectus, aut cōtra, aut vīcere remis,
 Pallida mors, species nī metalepsis erit.
 Sæpe rei propriū, aut personæ seruit vtriq̄:
 Vt facundus homo, sermoq̄ turpis iners.

¶ Synecdoche cuius sex species.

Sextupla nō parū dabit ide synecdoche acer
 Perquā mens aliud concipit ex alio. (uum
 Ex vno multos, vt Christi friget amator.
 Vel genus ex specie, pōtus vt ambit humū.
 Totū ex parte: velut, superū tendamus ad axē.
 Vel cōtra: vt, Tyberim Roma supba bibit.
 Remq̄

postaliquot
 mea regna
 uidēs mira
 bor aristas.
 Eg.I.
 p cōsulatu
 bello, pace.
 p vino, p̄e,
 mari igne.
 p poemate
 p domo, p
 opibus.
 p scelerato
 p̄colis feu
 hominibus
 p ab exerci
 tu Cæsarīs.
 p velocita
 te.
 p pallidum
 reddente.
 p amatorie
 bus.
 Pro mari.
 Pro cælo.
 pro aqua.

mutationē. Indolis est sanctæ puer ille, vel indole sanctæ
 Vtilius studiū q̄ iocus atq̄ ioco.
 Talia multa docet syntaxis: & apta figura
 Sæpe vt syllepsis, zeugma, prolepsis, erit:
 variatio p̄ Rhetoricæ porro mutatio docta figuræ,
 mutationē Vltimus est, dictum quo variabo, modus.
 figuræ. Non quod significāt voces, hæc schemata mu
 Sermo nec augetur, nec perit ipse situs. (tāt,
 Diuersum aut habitū, affectumq̄ oratio sumit.
 Luceat exemplis formula quæq̄ datis.
 Nil melius studio est, simplex hic sermo futu
 Interroga Nūc iterrogo sic. Quid studio ē melius? (rus
 tio. Scilicet hoc melius quicq̄ est (ironicus inquit)
 Ironia. En studio (admirans) vt melius nihil est.
 Admiratio. Dispeream, melius studio (adiuratio) siquid:
 Adiuratio. Nō video hoc melius quid sit (ait dubitās.)
 Dubitatio. Absit vt esse putē melius q̄d (abominor) illo.
 Abominatio. Ostudium (exclamo) quo nihil est melius.
 Prætereo, studio melius nihil (occupor) esse.
 exclamatio Quid melius studio est? (subijcio ide) nihil.
 Occupatio Per reliquas magis est rerū quærēda figuras
 Subiectio. Copia, perq̄ omneis multiplicanda locos.
 Verborum interea tibi iam porrecta facultas
 Exigit, vt quoduis experiare thema.
 thema vari Sit velut auspiciū: Deus est super oīa amāndus,
 andum. Prima synonymiæ vis cumulanda tibi est.

Collec

¶ Collectio Synonymiarum.

Vt, pater, oīpotens, rex, conditor, atq̄ creator
 Et fator, & rector rerum, hominumq̄ Deus
 Præ, super, ante, supra, potius, prius, & magis,
 Præcipue, sūme, maxime, & eximie. (& plus
 Diligo, amo, deamo, āplector, cōplector amore
 Prosequor, afficior, charus, amator, amor.
 Omnia, res oēs, quiduis, & cuncta, nihil non,
 Quid non? Quicquid & est, qcq̄d & esse pōt. Modus cō/
 Talibus acceptis primū, in classesq̄ redactis, ponendi.
 Confice quot patitur lingua latina phrasēs.
 Sermo daret plures, magis ornatasq̄ solutus,
 Has tamen, exempli nunc vice Musa sonet.
 ¶ Deus est super omnia amandus.
 Vnusquisq̄ Deum super oīa debet amare,
 Diligere imprimis cuiq̄ necesse deum.
 Res super omnigenas deus ē ardēter amāndus.
 Nil æque atq̄ deum prorsus amare licet.
 Plus alijs rebus superum vult numen amari.
 Res supra cunctas intīmus esto deus.
 Nulla dei res est æquāda licenter amori.
 Diuinus cunctis anteferendus amor.
 Est homini longe super oīa numen amandū,
 Præ cunctis opus est rebus amare deum.
 Quicquid amare potes, diuino cedat amori.
 Fac supra quæuis cætera, numen ames.

B Esse

Esse deus debet nobis in amore supremus.
Nos summum sūme numen amare decet.
Ecqđ hō inueniet, quod numinis æquet amori.
Res inter cunctas maxime amato deum.
Cui dubium: qn plus alijs sit numen amādum?
Quis dignum summo nescit amore deum?
Vincat amor cunctos alios diuinus amores.
Quicquid ames, primas semper habeto deus
Grande nefas, siqđ pariter, ceu numē ametur.
Esse deo debet par in amore nihil.
Est operæpretiū reliquis mage numen amare.
Non nisi supremo gaudet amore deus.
Vt bene numē ames rebus præpone creatis.
Plus aliquid q̄ te nemo, Creator, amet.
Diligi ab orbe pōt q̄c̄q̄ æque, vt cōditor orbis?
Præcipuo obserua semper amore deum.
Ante alia æternum debemus amare parentē,
Væ tibi, siquid ames non secus, atq̄ deum.
Se deus, & merito, super oīa poscit amari.
Præcipuus semper numinis vrat amor.
Est opifex rerum magis ipsis rebus amandus?
Quisq̄ Deum primo debet amare loco.
Debetur suprema deo dilectio iure.
Nil iuxta atq̄ deum lex adamare sinit.
Fas aliquid non est, vt numen, amare perinde.
Diligere vt numen nonihil esto nefas.

Præci

Præcipuo nemo frustretur amore Tonantem.
Ecquid homo demens æquet amore, deos?
Rex cæli terræq̄; potest non maxime amari?
Æternum debes vnice amare patrem.
Nullus amor subeat diuino æqualis amori.
Nil æque amplecti conuenit, atq̄ deum.
Vult nihil ex æquo rex secum excelsus amari.
Recte est, quādo dei maximus ardet amor.
Omnipotēs rebus sit charior omnibus vnus.
Tantūdem atq̄ deum nil de amare licet.
Inter amata deo parteis fac esse suprema.
Cætera, q̄ superum numen, amato minus.
Aequalem rerū atq̄ dei quis ponat amorem?
Intima ne sit res, vt deus, vlla tibi.
Prospice nequid ames in mūdo numinis istar.
Ne sint pro domino chara creata suo.
Pro nihilo ducas præ numine cuncta superno.
Ex pari amare deum, res aliasq̄ caue.
Nulla rei species, suus est velut author, amāda.
Nunquis amore pari resq̄, deumq̄ colet?
Cælestis dominus nostro dominetur amori.
Propter se deum ama, cæterea propter eum.
Nil adeo ex aīo, vt sanctum cōplectere numē.
Tantus amor, quantus numinis vllus erit?
Plus alijs rebus celestem dilige patrem.
Toto immortalē dilige corde deum.

A ij Esse

Esse deū charū reliquis magis oībus æquū est.
Diuinæ primus sit bonitatis amor.
Quicquid ama, in amore deo fac esse secūdū.
Se iubet eximio numen amore coli.
Iustitia est, deus vt summe res inter, ametur,
Vt numen, studio nil venerere pari.
Qui sapit, ille deum plus se quoq; diligit ipso.
Quomodo re qua vis nō mage numē amas?
Inter res sit cuiq; deus charissimus omneis.
Vult sine riuali numen amore frui.
Participare deus nō vult cum rebus amorem
Particulam cordis vis dare, stulte, deo?
Omnia, q̄ numen, studio amplectare minori.
Iura deum summo prosequi amore iubent.
In nostro si corde dei dilectio princeps.
Non te aliquid tanq̄m numē amare pudet?
Numinis vnus amor mensuram respuit omnē.
Dilige feruidius teq; tuisq; deum.
Maxima fiderei tibi sit dilectio regis,
Iure alius minor est omnis amore dei.
Nil dignū inuenies, qđ ames, vt numen amicū,
Fac sit amore minor numinis, omnis amor.
Res rerū artifici prauo quis adæquet amore?
Corda deo minime dimidiata placent.
Prosequeris ne, miser, diuiso numen amore?
Summi summus amor debet adesse patris.

Res

Res aliquas iuxta, ac dominū phibemur ama
Quisq; dei prima flagret amicitia. (re.
Væ, nisi, quisq; dei super omnia feruet amore.
Pone modum reliqs: numē ama absq; modo.
Proprius esto deo nostri primatus amoris,
Numinis in nobis sit coryphæus amor.
Vult diuinus amor reliquis sublimior esse.
Iure deus nostri culmen amoris habet.
Sit deus humani magnæ, atq; vnio cordis.
Diuino philtrum dignius esse nequit.
Non amat ille deum iuste: qui nō nihil æquat.
Non amat ille deum, qui pariter quid amat.
Præcipuo est nobis dignādus amore creator,
Exæquare deo fas in amore nihil.
Aeque, magna dei est iniuria, siquid amemus.
Fur est, tota deo qui dare corda negat.
Integra vis animi diuinum spiret amorem.
Aequandum nihil est inter amata deo.
Iusta dei post se dilectio cætera linquit.
Nil licet ex charis æquiparare deo.
Omnem aliū diuinus amor præcurrat amorē,
Inter chara deo quid simile esse potest?
Cōmuni haudquaquā deus est cōtētus amore.
Intimus affectus debet adire deum.
Cui, deus, æqualem tecum tribuemus amorē?
Rite scopus nostri numen amoris erit.

B iij Nu

Numen sūmopere inter cūcta meretur amari.
Ipse dei primus ferre meretur amor.
Nil patitur secum ex æquo Rex altus amari,
Integer esto dei, non mutilatus, amor.
Ante alia authorem vitæ de amare necesse est
Cuncta panophæo subiice chara patri.
Pellicibus diuina subest dilectio nullis.
Vis bene amare deum, nil ita profus ama.
Omnia diuino merito postponis amor.
Diuino reliquus posthabeatur amor.
Quicquid diligimus, præponere numē oportet.
Postponenda deo, quæ tibi cunq; placent.
Cælicolum regi bene nil præfertur amatum.
Omnia præcedat numinis vnus amor.
Numinis æquus amor reliquos supereminet, a
Præcellit, præstat, præminet, atq; præit. (teit
Nil præuertendum æterni duc patris amor.
principis excellat cuncta regentis amor.
Fac aliq; diuinus amor præpolleat omni.
Transuolet, antestet, vincat & exuperet.
Est nobis hoium ac rerū fator vnice amandus.
Vnicus vnus vult amor esse dei.
Sit tibi perpetui dilectio prima monarchæ.
Sit cordi, quantum res tibi nulla, deus.
Sit colophon, radix, fundamentumq; basisq;
Diuinus nobis omnis amoris, amor.

Nu

Nulla tibi tantī sit res, quanti ipse creator.
Nil tota dempto dilige mente deo.
Nil leue non duci præ numine debet amādo.
Siquid ames æque, ac numen: iniquus eris.
Impius es, nisi numē ames super oē quod extat
Præ bonitate dei quid mihi dulce sapit?
Numen ama q̄ res alias impensius omnis.
Quam quiduis aliud numen amato magis.
Regem habeas cæli cunctis adamādo priorē.
Sit superum princeps inter amata prior.
Fac sit amore dei tibi res ingrator omnis,
Sit tibi supremo vilius omne bonum.
Ecquid ī orbe boni ē sūmi vice patris amādū?
Sic quid amem, vt cælum qui regit atq; solū?
Nil æque est homini, fons atq; salutis amādū.
Hei mihi p summo Iudice num quid amem?
Ni dominū mundi super oīa diligis, actum est,
Regis olympiaci pectore regnet amor.
Vt moderatorem rerum, quid amaueris æque?
Quicquid amas, infra numen amare velis.
Rebus amabilior deus est quocunq; creatis.
Præcipui omnipotens munus amoris amat.
Quicquid amare voles post numē amē amatū
Ecquid vt immensum numen amare libet?
Diuino nullius amor certabit amor.
Numinis antestet, quicquid amabis, amor.

B iij Con

Congruit, vt cunctis opifex prælatus ametur
Sūmus amandorum sit tibi numen apex.
Nulla peride meum res, vt deus, optet amorē.
Patris amor superi nescit habere parem.
Affectu nihil vt numen complectar eodem.
Tam nihil optatum, q̄ deus, esto mihi.
Dulcior esto dei toto dilectio mundo.
Chara tibi omnia, sint inferiora deo.
Numen amore tibi summo propone colēdum,
Stet summo omnipotens inter amāda loco.
Quicqd ames, minus esse deo tibi noris aman
Vult ratio: eximius numinis vt sit amor. (dū
Iura volunt, vt sit deus vltra cætera charus.
Tantum aliud, quātum numen amare nefas.
Quātūuis qd ames, deus ē super illud amādus
Sit prior ac potior re genus omne, deus.
Inter amandorum series deus occupet arcem,
Præ dei amicitia fecero cuncta iocum.
Tam tibi sic charus vitæ dator, vt nihil æque,
Omnia fac inter chara sit Alpha deus.
Sit tibi præcipuus mundi fabricator amicus.
Nullius æque sis, atq; Tonantis amans.
Te iubeo imprimis studiosum numinis esse,
Vult oculis homini charior esse deus.
Lucis inaccessæ q̄ istius amantior esto.
Nemo deum atq; aliud curet amore pari.

Numen

Numen ad eternum affectus primarius ito.
Fac pluris, q̄ sit quicquid in orbe, deum.
Primus amaturo vitæ numerabitur author.
Exquisitus amor numinis esse cupit.
Cælituum regem studio complectere summo.
Tu charum supra cætera numen habe.
Naturæ nihil æternæ contendat amori.
Pro pudor, vt numē quis, qd amare potest:
Nil tanti facias, quanti nutu astra mouentem.
Prosequere affectu nobiliore deum.
Debetur summo dilectio summa parenti.
Cætera præ domino sint odiosa tibi.
Vēdicet omnipotēs nostrū sibi primus amorē.
Nil adeo gratum, numen vt esse decet.
Quisquis amare deū bene vis. postpone nihil
Est natura dei sūmo adamāda gradu. (nō.
Da regi æthereo parteis in amore priores.
Re quauis pluris cōuenit esse deum.
Esto dei potius q̄ orbis totius amator.
Congruit eximio numen amare modo.
Omnibus ē rebus rerū magis author amādus.
Nulla non re homini suauior esto deus.
Postpositis alijs diuinum amplexer amorem.
Posthabitis cunctis rebus amere, deus.
Nemo creatori non primum impēdat amorē.
Nil itidem vt numen fas sit amare mihi.

Quic

Quicquā tam cupide q̄ numē amare vetamur.
Quid non Rege poli par sit amare minus?
Dign' amari, vt ametur, amore, q̄ ametur, ama.
Est deus imprimis, cætera digna minus. (tu.
Erga te Alme pater, sūmo inflāmemur amore.
Res sit nulla ac tu grata perinde, Deus.
Cultor amicitia, vt diuinæ, nullius esto.
Diuinam ante alias excole amicitiam.
In grauiore dei sita sit dilectio lance.
Momentum nullum maius amore dei est.
Frigeat omnis amor cælestis amoris ad ignem
Diuini ad pondus, pluma sit omnis amor.
Empyreum, cælestis amor transcēdat olympū.
Quæ summi illecebra est maior, amore dei?
Sic qd amē, vt ppriæ pram puppimq̄ salutis?
Omnis vt authorum, quid volo amare rei?
Viuisico fontī insuaueis compono lacunas?
Aeternum tenebris assimilabo iubar?
Diuino temere quis amorem, comparet vllū?
Vis conferre pari sterco amore, deo?
Obstupeo, sicui deus haud re charior omni est
Scilicet, æque adamem nō nihil atq̄ deum.
Sic me amet ipse deus, sūmo ē vt dignus amo?
Haud scio, qd iuste numinis instar ames. (re.
Pro scelus. vt rerum dominū rem diligis vllā?
Absit, vt æquipares quid tibi dulce, deo.

Dicere

Dicere nō opus est, nihil esse vt numē amādū.
Quænam res tādē est maxime amāda? Deus.
Vt semel absoluā Deus est super oīa amandus.
Quilibet ergo deum quomodo debet, amet.
Sed mihi Verborū sola est heu Copia: Rerum
Defit adhuc: vt des hāc quoq̄, Christe, rogo.
FINIS.

DE RERVM COPIA LIBER

Secundus.

Iam tibi ne folijs verborum Oratio pulcris
Luxurient, rerum fructibus orba bonis:
Schematibus res quæq̄ suis variāda uicissim ē
Materia & grauidis elicienda locis.
Imprimis compressa breui sententia summa,
Latius in parteis distribuenda suas.
In genere (exempli causa) si dixerit alter:
Ille bonis studijs deditus vsq̄ fuit.
Perspicuo ætatis tibi cunctas ordine parteis,
Virtutes, artes, enumerare licet.
Adde granem studij noctuq̄ diuq̄ laborem,
Redderet vt pensum quælibet hora suum.
Quod nihil illecebris, somno contentus, & esu
Per modico, dederit: q̄ nihil ille iocis.
Heluo librorum, doctorum auditor amicus:
Florilegæ solers, ac celer instar apis.
Códere thesauros, & in vsum pmere gnarus,
Facun

Deuissio pti
tio seu enu
meratio p
tium.

de hoc infra
i expolitioe
hæc ppepti
tio dicit, ge
neris vero i
spes dicitur
diuisio.
Subiectum
vocat Scho
lae materia.
Additio
gnis ad spe
ciem.
Saltē indiui
dua & acci
dentia.
ordopartiū
enumeratio
atecedentiū
quæ factum
aut re acce
ssario vel nō
antecedunt
Enūeratio

Facunda lingua, splendiduloq; stylo.
Tum mores hominū cernēsq; legēsq; notabat,
Dotibus eximijs pectora docta replens.
Hæc signare sat est, Tu singula fusius æde.
Fac tamen, vt varius tædia sermo leuet.
Dein quasi fessus, adhuc vndatē claudere riuū
Te simulans, strictum profer vt ante, genus.
Nec minus & totū partiri in frustra decebit:
Vt totum siquem dixeris esse bonum.
Membra per, & sensus oīs, animiq; recessus
Discurrens, proprium collige cuiq; decus.
Enumeres itidem quod subiecto accidit omni.
Vt res esse bonas die prius a tq; malas.
Deinde bonū triplex dices suaue, vtile, honestū
Et fortem, mentem, corpus habere suum.
Quī vbi d specie loqueris, genus additur apte
Vt si dicendum. foeda libido nocet.
Dic ita: cum vitijs damnū sit ab oībus ingēs
Imprimis homini foeda libido nocet.
Mox superest si quas hēt hæc, percurrere par
Nam spes in se nō nihil omnis habet. (tes.
Dum porro enumeras, partiris, diuidis: vnq;
Ne facilis desit partibus ordo, caue.
Altera ditandi ratio sermonis habetur,
Si cum re, per quæ res fuit acta, refers,
Altius at causas memoranti, tertia surget.

Quarta,

Quarta, q; insequitur vel comitatur, habet. cārum
Exemplū esto. genus Christus mortale redemit. Enūeratio
Dic causam: cecidit primus vterq; parens. coseqntiū
Nullus & amissam poterat reuocare salutem: vel comitā
Donec amati homines sit caro sumpta deo. tiū re ipsam
Hinc promissa dei, & tales præiere figuræ:
Ac legem vates præcinuere nouam.
Subde redemptoris partum, vitamq; decetem,
Quodq; peregit opus, quod pretiumq; dedit.
Quomodo supplicijs diris, probrisq; nefandis
Affectus mortem vicerit atq; stygem.
Consensum victor nobis patefecit olympum.
Auxilijsq; datis, quos iuuat ire, trahit.
Hæc breuia immenso poteris diffundere capo: De his infra.
Singula per proprius si meditare locos.
Res quoq; ceu pictas habitu si prodis aperto: Energia.
Acris Energiae formula quinta tibi est
Natura hæc bene nota, hanc circūstātia rerū, Fit ex. iij.
Dicitio conueniens, Apta figura facit.
Præcipuè dum res, pefonas, tempora pingis, e qdruplex
Et loca: quæ propriæ quatuor artis egent. descriptio
Cūcta rei simulachra refert hypo, dicta, typo, rei per hy
Siue est, seu gesta est, seu quoq; ficta fuit. (sis potyposin.
Sic multa historicus: sic multa celebria Vates,
Horrida sic tragicus muntius acta refert.
Sic & diluuium, pestis, venatio, bellum,

Ebri

Ebrietas, ludus, bos, fera, planta, ratis.
 Deniq; res omnīs quantūuis parua, leuīsq;
 Si bene describas, magna, grauisq;, mouet.
 Præuia nec solum, coniuncta, secutaq; dicas:
 Verum produci quicquid & inde potest.
 Vt si dissuades vxorem ducere, monstres
 Quæ mala, quot curæ, quāta pericla ferat.
 Hūc simile, oppositū, trāslatio: quotquot & ip
 Sermonē illustrāt, Schemata crebra valēt (sū
Descriptio Personam quod si cupias depingere certam
personæ. Vnde prosopographi nomen habere potes.
 Vt domini, serui, regis, lurconis, auari,
 Ostentatoris, militis, atq; ducis.
 Quotquot & humāis discrimina morib. isunt.
 Qualibus exemplis comica scena scatet.
 A patria primum sumenda notatio: sicut
 Perfidus est Pœnus, trux Geta, cautus Iber.
 Quisq; ferè patrij retinet contagia cæli:
 Gentis & obseruat propria signa suæ.
 Collige deīn quicqd producere, sexus & ætas
 Fortuna, & studium, mosq;, physiq; solent.
 Mas grauior: iuuenis præceps, diuesq; superb:
 Miles atrox, audax latro, benigna parens.
 Corporis atq; animi motus, habitusq; vel oīs
 Vel quos materies poscit & hora, canes.
 Nunc affectus adest lenis: nunc acrior vrget

Vt

Vt si quem exagitat spes, metus, ira, dolor.
 Præcipuum semper seruare memeto decorū. decorū dictū
 Sit persona licet non nisi ficta tibi. (ffrons in fictis pso
 Sint charites lepida, Virtus grauis, hæresis e nis.
 Stultitia instabilis, pax placida, ira fremens.
 Fabellas etiā, Aesopi si more recenses. Apologus
 Res quod habet ppū quælibet, ante notes. de quo ifra.
 Nec minus absentē referēs, aut lumine cassum. Hæc pp di
 Fac animus, species, actio, sermo quadret. citur ppropo
 Adde topographiā: facies qua picta locorum pœia.
 Cernitur: vt montis, littoris, vrbis, agri. Descriptio
 Sin loca describas non vera, vt tartara famæ, loci.
 Inuidiæq; domos, fictio dicta loci est. τοπογραφία,
 Pinge loci cuiusq; genus, formamq;, situmq; τοποθεσία
 Quod natura, quod ars, sors qd & vlla dedit. Descriptio
 Perq; chronographiā tēpus tractatur: vt æstas temporis.
 Ver, aurora, dies. Proprietatq; datur. χρονογραφία
 Res quoq; tēpus erūt quædā: vt vidēia, messis, Vt saturna
 Iustitium, bellum, paxq;, diesq; facer. lia.
 Ne morer: Authorū te mille exēpla docebunt
 Quod sit Energiæ forma quaterna potens.
 Sexta sit excursis obiter Digressio rebus. Digressio
 Quæ causam, quāuis sint aliunde, iuuant. quæ & egre
 Vt laudet vel vituperet, vel Rhetor vt ornet. ssio & excu
 Vt delectet, vt & præparet: Istud agit. sus dicitur.
 Præstat energia hoc quadruplex, hoc fabula παρὰν βωαίς,
 (præstat

Hoc & communes amplificando loci.
Materia di Oblata, hæreticos vt si, dum criminor, anfa,
gressionis. In detestando carnis, amore vager.
χρησι **His nihil vtilius:** *χρησι* idcirco vocarunt.
Sūt locicōes Qui super his iustos composuere libros.
& sniæ de q Porro hoc principio dicēdi excursio quadrat,
bus infra. Vel fini, auditor dum recreandus erit.
q̄ndo digre Nōnunq̄ & mediū, & partem quācūq̄ tenebit:
diendum. Seu, res obtulerit, tædia siue leues.
Epitheton. Septima sit quoties cū nomine dictio iūcta est
pōt esse etiā Quæ decus, aut vitium notitiam ve gerat,
nomē subst Talia dant animus, corpus, fors: deniq̄ quicq̄d
tatiuum. Rebus inest, vel adest, attribui ve potest.
Afficitur Christus crudeli morte redemptor.
Humano vt generi regna beata paret.
Iudæus populus cæcus, miser, impius, excors,
Christi occisor, atrox, exul, avarus, inops.
Intempestiuum nequid sere, nequid ineptum,
Liberior quāuis esse poeta velit.
Circūstatiæ *περὶ σωτῆρος* Octauā methodum dat circūstantia: quæ rem
iiiij. **officia,** Amplificat, minuit, detegit, atq̄ probat.
Alij paucio Circunstant persona, locus, casus, numerusq̄.
res ponunt. Auxilium, tempus, organa, causa, modus.
Notepsona Personæ, nomen, patria, & natura, genusq̄,
rum. Sors, studium, mores, facta notanda tibi.
Cæa. iiij. p̄n Materia, efficiens, finisq̄, & forma vocantur
Præ

Præcipuæ causæ, sit quibus absq̄, nihil.
Effectrix est causa deus, natura, voluntas,
Fortuna, & casus: iungitur hisce iuuans.
Distingues alibi quæ causa sit intus & extra.
Cogens, necne, procul vel prope: sola, comes.
Membra peristæon reliquarū propria mitto.
Ni pateant per se, Rethores illa docent,
Nona locupletans ratio Amplificatio fertur:
Quatuor in formas quam secuisse placet.
Nanq̄ incrementum sic auget singula sensim:
Vt summum attingas exuperes ve gradum.
Christum negligere in sanum, ridere scelestū:
Percutere horrēdum. Quid lacerare crucem?
Oppositum facio, dum comparo, deq̄ minori
Duco incrementum: duplici fitq̄ modo.
Fictio sic maius deducit non fero Turcam
Talia si peccet: Christi genam' ne feram?
Aut erit exempli collatio. Seruus id egit
Compulsus: dominus compulit: hoc grauius.
Ni gradus efficitur maior, sit pximus, aut par.
Lator ex multis forma fit ista locis.
Amplificans autem quoties ratiocinor, vnum
Augeo sic, aliud crescat vt inde magis.
Vastus hō, ferus atq̄ furēs percussit inermē:
Ex ijs colligitur q̄ grauis Ictus erat.
Aut aliud magis aucturus, minuo prius auctū:
C Sunt

cipales.
Efficiens.
Ad iuuans.
Altæ differē
tia.
āplificatio
rerū nō ver
borū vt su
pra spēs q̄
tuor.
Incrementū
prima.
ἀνέξοις
Cōpatio sit
dupliciter.
pfictionē.
ὑποθεσίς
p collationē
exempli.
De exēplo
poēs locos
tractādo in
fra.
rōcinatio. 3.

cōgeries *ἰῆῖ* Sunt grauiā ista qdem, sed nihil ad reliqua.
συμπλοῖ ὁμοῖς Congerie amplificat sensu qui fundit eodem
Insynōymia Verba & res varias: de quibus ante satis.
Enumera / *Ut deus est summe clemēs, bonitatis abyssus:*
tione. &c. Fons pietate scatens: summus amoris apex.
Totidē spēs Quatuor est igitur res amplificanda figuris:
extenuatio Et totidem contra est extenuanda modis.
nis. Sed detrimentum dicitur quādo gradatim
ppositonū Quid minuo. In reliquis nomina dicta manēt
multiplicatio. Lex decima est protases cāe cōquirere multas
tio. Rhetoricas: ratio quas sua deinde probet.
ex qbus sup Hic valet ingenium, Iuris prudentia, mores,
petitio. Vfus, & authores ars imitata frequens.
Status. Conitioq; rei, quam visa peristasis affert:
Loci pprii Et quæ de estatibus Rhetores apta docent,
gnis demōf Nam status est protasis prima & sūmaria cāe
tratiui dlib Quæ reliquis debet proprius esse scopus.
& iudic. Causæ quodq; genus ppos hēt, vtile, honestū,
De his ifra. Ac iustum, & similes oppositosq; locos.
ppōnes ex Sunt igitur multæ protases hinc inde petēdæ:
cōmunibus Argumenta quibus subiicienda pares.
Ex propiis. Harum sunt aliæ sumptæ ex cōmunibus: hoc ē
ppositio in Diuersas causas quæ stabilire queunt.
 Sunt aliæ ex causæ propriis: quæ nēpe cohærēt
 Sic causæ huic: alijs vt superesse nēgent.
 Est generalis adhæc protasis generalia dictas:
 Res

Res indiuiduas particularis habet. finita.
 Expedit vxores ducit: generale fatebor. *θεῖς*
 Expedit ergo mihi. particulare nego. finita.
 Ne protases multas confusio multa sequatur: *ὑπὸ θεῖς,*
 Fac bene disponas: est opus arte tamen. ordo ppōnū
 Quatuor imprimis, aut tres ppone supremas:
 De quarum gremio turba minuta falit.
 Præuia ponet eas apte diuisio: deinde *Idē vt poste*
 Cuiq; suas reliquas commodus ordo dabit *rora semp*
 Quæ quam introducat, rerū natura monebit. *vim abeant*
 Sin minus, vtendum transitione tibi est. *mo iorem et*
 Sic etiam protases atq; argumenta locentur: *a pōrib' nō*
 Vt stet posterius: stet nisi forte prius, *pēdētē si cō*
 Vt bellum primo penitus contendo cauēdum: *tigeret hæc*
 Dein bellum hoc, tali tempore, sorte, loco. *labefactari.*
 Adde etiam fictas protases: si cuncta fauerent, *Fictæ pposit*
 Vitādū esset adhuc, quid modo quādo nocēt? *tiones.*
 Molem incredibilem ex illis oratio fumet. *Nā ppō p*
 Argumenta simul dum sua quæq; trahit. *pē ē cui su*
 Nec tamē vt ptafes, cūctas efferre necesse est. *biicitur ra*
 Posterior ratio, saepe prioris erit. *tio sed nihil*
 Sit thema ppositū: super oīa Christus amādus *vetate esse rō*
 Collige sic protases, pronus vt ordo fluūt. *nē. alterius*
 Quisq; bonus, iustus, sapiens, est dignus amari *superioris.*
 Præminet vt Christus, debet & huius amor. *ppō princi*
 Mutua debetur cuius dilectio: Summe *palis,*
 C ij Christus ppō gnalis

Christus amat: summo debet amore coli.
 Pro meritis est quisque suis in amore tenendus:
 Maxima sed Christi nos bene facta ligant.
 Cum nihil essemus, nobis dedit esse creatis.
 In quibus & prestans eius imago nitet.
 Subdidit & totum charis mortalibus orbem,
 Commoda quot vitæ, munia quanta dedit.
 Iam satis ista probat Christum super omnia amandum
 Sed ratione alia non leuiore liquet.
 Iure sibi præfert pars totum obnoxia: membrum
 Ut corpus, ciues utque Idiota suos.
 Nos atomis similes Christi in virtute moue,
 Sertimus, sapimus, viuimus, atque sumus. (mur,
 Sit nihil hæc. Quicumque alijs incõmoda fallit:
 Ut magna extiterant: dignus amore pari est
 Christus ab horribili sceleris nos peste redimit
 Tartareique reos seruat ab igne lacus.
 Præterea seruans alios plus debet amari:
 Quo labor aut damnum durius inde venit.
 Si pro Rege latro rapidæ sese obijcit hastæ.
 Damnatum aut focij liberat ære caput.
 Nonne suam hunc illi vitam debere fatendum est,
 Ac illum vita plus redamare decet?
 Pro latrone deus mortem expectante perenem
 Diram est, ah, nimio passus amore crucem.
 Si dominus seruo facilem se dedat in usum:

Chari

Charius hic illo debet habere nihil.
 Christus at ipse hominum ac celsi dominator
 Vermiculi sacrum se dat in ora cibum. (lympi.
 Denique præcipuo studio obseruaueris illum:
 A quo præcipui spes tibi certa boni est
 Vitam immortalem, cælestia regna, beatam
 Letitiam Christus vult dare, si quis amet.
 Adijce nunc alias ditandi ad singula formas:
 Vix credas quantum perfitietur opus.
 Quamquam argumentum sumptum est omni altius arte
 Quod nunquam exornes, amplifiesque satis.
 Undecimum caput est rationes cogere, siue
 Argumenta, quibus singula dicta probes.
 Nam prota si in multis firmas rationibus vnam
 Et rationis adhuc fit ratione fides.
 Est interna, vel est externa probatio quarum
 Pendet ab arte prior: posteriorque fugit.
 Hanc præiudicium, iusiurandum, tabulaeque,
 Tormentum, testes, pactio, sermo parit.
 Illam signa creant. τεκμηριον unde necesse est
 Rem dare, συμειδον, quando probabilis est.
 Credibile aut εικο's, propesum, nonque repunans
 Adiungit Fabius: nam fit & inde fides.
 Hæc porro indicij ex circumstantibus hauri.
 Personæ, atque rei quæ patuere, supra.
 Personæ genus est, sexus, gens, patria, nomē.

C iij Nu

Assumpta

Generalis

Assumpta

probationum

acomulatio

nis

proprium ij.

genera.

externæ a te

stimonij

Internæ a si

gnis.

Signum du

plex. Loci

rethorici.

signa a cir

cūstantijs.

Circūstatiæ

personæ.

Nutrimenta, habitus corporis atq; animi.
 Dehinc aetas, fors, conditio, affectatio, motus,
 Consilium, studium, dicta vel acta prius,
Rei. Estq; rei causa, instrumentum, occasio, tempus,
 Quod post, ante, simul, vis, locus atq; modus.
Loci dialectici. Rursum vtare locis causae communibus omni:
 Argumentorum pullulat vnde seges.
 Primus erit finitio seu descriptio rerum.
 Deinde etymon, species, & genus, & proprium.
 Quod differre facit, pars, totum, principiumq;
 Summa, incrementum, dissimile ac simile.
 Qd praet & sequitur contraria quae ve repugnant,
 Atq; relatiuum, quaeq; iugata vocant.
 Causae multiplices, effecta, euentaq;, necnon
 Quod maius, qd par comparat, atq; minus.
 Adde, locis q; sit communis fictio multis:
 Ex proprijs causae deniq; crescit opus.
 Restat vt experiaris, & ostia singula pulses.
 Assiduus magnas congregat vsus opes.
Exemplum. Praeminet exemplum, a maiore, minore, pariq;
παράδειγμα, Opposito, simili, dissimiliq; datum.
Exempli apud oratores vsus. Si laudo, si vitupero, probo, solor, & hortor,
 Consulto, moueo, mulceo. semper adest.
 Quare exemplorum vis magna paretur, & adsit
 In promptu: & varia sub ratione manent.
Exemplum pro Nam proprie exemplum facti est narratio priscis:
 Seu

Seu res gesta fuit, seu quasi gesta sonat.
 Multa per exemplum nunc compreheduntur, & ornant;
 Illustrant, augent rem, faciuntq; fidem.
 Exemplum variis dicta ante vel acta ministrant
 Et quicquid moris natio gens ve tenet.
 Historici, tragici, comedi alijq; poetae.
 Theologus, sophus & quisq;, libriq; sacri.
 Et diuersa rei ratio vt bellicq;, domiq;.
 Virtutis, vicij, temporis, atq; hominis.
 Collige rumores quoq;, vulgi: & Graeca, Latine
 Barbara postremo, qd monumeta dabunt. (na,
 Plus antiqua mouet, praecleara, domestica metem
 Quam reliqua. Accipiat plurima qsq; locus.
 Adicit ingentem exemplis tractatio molem:
 (Ni breuiter properans illa citare voles)
 Scilicet imprimis factum laudetur, & author.
 Vel gens, vel scriptor cui sit habenda fides.
 Vt locus exposcit plus hic insiste, minus ve.
 Pluris, at exemplo, quod fauet, illud habe.
 Insuper exemplum fusa enarrare licebit:
 Atq; per ornatus amplificare suos.
 Vt, patriam in terris nego si mortalibus esse:
 Exemplo insinuans hoc Abrahame tuo:
 Comendo historiam primam diuinitus haustam:
 Hinc genus: & supero nomen ab ore datum.
 Laudo fide: qua tu patriamq;, genusq; relinqs
 Hæc hñtur
 ilibro genf.
 C iij Et

tractatio ex
ēpli fabulo
si.

q̄rtū allego
riæ genus
In fabulis.
De lerna pa
lud hist.
De sapiētia
De vitijs.
De deo in
rebus.
de vitijs iter
quæ sita est
virtus.
Apud hom.
de sophia
gis.

Et vagus ignotum conficis exul iter.
Vtq; (licet locuples) tentoria semper amaris:
Ac tumulum præter, nulla sit empta domus.
Quam magno arderes patriæ cælestis amore.
Eius habens arrham, primitiasq; probans.
Nec secus exēplū, pariet quod fabula, tractes:
Res tibi seposito, siqua docenda ioco est.
Extiterit veterum sapientia quanta virorum:
Vera per illecebras qui docuere, mone.
Historicam, physicam, moralē theiologam ve.
Ficto allegoriam fare subesse loco.
Vt victa hydra rogis, vt palladis ortus, vt ar
Circææ, vt Protei multipla forma pbāt. (tes
Icarus, & Phdethon, Salamoneus, atq; gigātes
Ne supra fortem quid meditare, vetant
Fulmine Bacche flagrās, nynpharū & missus i
Nos vini lymphis vim moderare iubes. (ūdas
Hinc virtutis iter scylla obsidet, iude charibdis:
Vincla voluptatis lotus amata notat.
Noxia Sirenum cantu assentatio nota est:
Taxat auaritiam Tantalus, atq; Midas.
Virtutum Herculei cōmendant facta labores.
Damnat Vlyssæus crimina foeda comes.
Talia multa sagax arcani interpretes Homeri
Eustathius, sophiæ symbola prisca refert.
Historiam vates etiam narrare videntur:

Vt

Vt pyladis quantus, quātus orestis amor.
Aut in personis fictis res lucet: vt aten,
Et famam, atq; litem, inuidiamq; canunt.
Explicat humanos concedia ludicra mores,
Mores in tragicis bucolicisq; vides.
Mores monstrat apis, formica, ciconia, turtur,
Morum exempla tibi res prope nulla negat
Tercia iam ratio tractādi exempla sequatur.
Siue his historia est, fabula siue parens.
Præbet homeosis (tibi quæ Collatio, Tulli, est)
Exemplum simili, dissimili, opposito.
Est simile: vt veluti cantus vitauit Vlysses.
Sirenum: Illecebras, si sapis ipse fugis.
Dissimile: vt, non legis opus, veterisq; nouæq;
Est simile, Illud enim dat timor, Istud amor.
Oppositū, vt vitam mortalibus abstulit olim
Vnus homo: vitam redidit & vnus homo.
Comparat exemplū cōtentio: monstrat vt esse
Proposito maius, par' ve, minus' ve dato.
Maius: vt is, genitū nobis qui donat Iesum:
Quomodo non pariter cætera cūcta dabit?
Par vero: vt, misero cū parcas Christe latronis:
Sum miser haud alter q̄ latro: parce mihi.
At minus: vt, qui pastor ouē fers sæpe reqrens
Errantem: Errātem fer quoq; Christe gregē.
Personæ atq; rei spectanda peristasis omnis:

Vt

psonæ fictæ

tertius mo
d' locupletā
di exempla.

pabola seu
opositi
& collatio
Cic.

Cōpatio si
ue cōtentio

collatio ab

oibus circūstantijs. **Vt conferre sibi singula rite queas.**
Deinde opportunis verbis uti: atq; figuris
 Augeri aut minui quidlibet, artis erit.
 collatio singularū ptiū **Copia siq; vellis vt sit q̄ maxima: partes**
De his ifra. **Quam cunctæ similes, dissimiles ve, doce.**
His epiphonema, his apte sententia passim
Additur, exemplo collige dicta breui.
 ppōfidelis **Christi equidem quoties cultorē cerno fidelē,**
 Xpaniqmū **Qui spretis terris concitus astra petit,**
 dū spernit. **In mentem venit ille Bias: quem iure recenset**
 Exemplum. **Inter Athenæos Græcia prisca sophos.**
 Comédatio **Iam non miror ego, q̄ præesse putata sit illic**
 ab authore **Pallas, vbi tales enituerē viri.**
 & ciuitate. **Ille igit̄ (quod certa ferunt monumēta, qđ oīs**
 Afide histo **Posteritas memorat, qđ plaga quæq; canit)**
 narratio fu **Cum patriam hostiliscæpisset turma Prienē.**
 sius explica **Fasq; asportatis esset abire bonis:**
 ta cū circū **Spectabat ridens cunctos ruere vndiq; ciues:**
 stātijs non **Perq; vias humeris pondera ferre suis.**
 nullis. **Nō puer, aut iuuenis, matrona, puella, senexue**
 Hypotypo **Egreditur: quem non sarcina magna grauet.**
 sis. **Pars cadit vni oneris: leuat, anxius, alter anhe**
Ac sudans plorat multa relicta domi. (lus,
Sollicitos inter strepitus, duosq; labores
Vultu hilari vacuus cernitur ire Bias.
Quæreti cur sic, Mea porto (ait) omnia mecū:
Scilicet

Scilicet extra animum nil ratus esse boni. Epiphonema
Annō Christus idē docuit: Christi ecce fidelis ma cū snia.
Aflecla se nulla mole grauatus agit.
Mūdana ex patria, quā plurimus occupat hos
Virtutum diues, lætus & acer abit, (tis
Vel ridet vel plorat eos: qui pondere curui,
Ad styga, q̄ nequeant tot bona ferre, gemūt
Vtriq; est similis sapientia, vultus, & actus:
Dissimilis quāuis causa sit, atq; scopus. A simili,
Ille vel inuitus patria cariturus abibat: A dissimili.
Hic patriam quæ vult blanda tenere, fugit. Contentio
Ille suos potuit secum abduxisse parentes, a minori.
Hisq; frui: totum deserit iste genus.
Pro pago celebres tunc forte petebat Athe
Hic nullam toto quærit in orbe domū. (nas
Quippe scit exilium terras debere vocari: Sententia
Et patriam supero nouit in orbe sitam.
Rurfus at optantem sese conferre Biantī
Non æquare modo, sed superare decet.
Nam, cū laus humana foret tūc vnica merces: Dissimili a
Maius opus, superum gloria danda petit. fine.
Sin par aut minus est: erit hoc præstātor ille: Cōtio a ma
Quod neq; spes talis, vis neq; tanta fuit. iori.
Naturā ille ducē est cæcā, claudamq; secutus: a minoribus
Nec nisi virtutum debile robur erat. sus.
At tibi dux Christus, tibi lux diuina: vigorq; :
Vt

Dissimile. Vt superes omneis absq; labore sop'os.
 Exemplo ille suæ virtutis forte carebat:
 Trita via innumeros te præiisse monet.
 Aspice Caldæi vestigia longa prophetæ:
 Patria cui præter sidera, nulla fuit.
 Quid memorē innumeros secū sua cūcta ferētes
 Scilicet admissum corda sub ima deum
 Sententia. Infani est hominis terram præponere celo:
 Dum nihil è patria ferre Bianta videt
 Epiphone- Pro pudor: Athletæ Christi conferre Biātem:
 ma. Sit tamen exemplum, sit stimulusq; Bias.
 Hæc quasi pūcta dedi, præscripta vt forma pa-
 parabola hic Amplius ingenio magnificanda tuo. (teret,
 p similitudi Nec proprio solum exemplo tractatio talis
 ne specie e- Conuenit: humanum quo recitatur opus.
 xempli. Sed quoties etiā simili (para qd bola Grece ē)
 Differentia Vteris á rebus: vox vbi, mensq; deest.
 exēpli ppe Naufragium vitæ caueas, translatio sola est:
 dicti meta- Vis allegoriam: naufraga saxa fuge.
 phoræ alle Vis simile, vt metuir furibundos nauita vëtos:
 goræ & pa Sic vitæ istius dira pericla caue.
 bolæ. Dilatare cupis: seuas describe procellas:
 Dilatio Quicquid & in vasto gurgite triste cadit.
 parabola. Deinde per humanam totidem discrimina vitā
 Collige conformi quæ ratione meant.
 Nauta tibi est animus: corpusq; solubile, nauis
 Conatus,

Conatus, remos, vota q; vela voces.
 Transtra, foros, prorā, puppim, malū atq; rudē
 Sensibus, & mēbris æquiparare potes. (tes
 Ceu mare mūdus erit: mundana negotia fluc
 Venti dissidium. Vis, dolor, atq; metus. (tus:
 Piratæ, scopuli, sirenes, scylla, charibdis,
 Et breuiā, & syrtes certa pericla notent.
 Nox, ærumna, polus deus est, solertia, magnes:
 Tyndaridæ, bona spes: Ancora sacra, fides.
 Nauseaq; horror erit mūdū: lacturaq; damnū:
 Naufragium, exitium: Portus, adepta salus.
 Iam quid dissimile, aut dispar hic adsit & illic
 Discute: Rem verbo sit tetigisse satis.
 Omne malum locus est illud, confertur vt isti:
 Porro hic absq; suo crimine nemo parit.
 O foelix placido qui dirigit æquore cursum:
 Sedat & arbitrio flabra fretumq; pio.
 Non raro exemplis, velut hic, pportio iūcta ē
 Quæ parteis monstrant partibus esse pares.
 Vt dum sancta refert humanū ecclesia corpus:
 Cui caput ē christus: nos sacra mēbra sumus.
 Auris hic, ille ocul': Pes aut man' vnus: & alter
 Pars alia: Illa quoq; ē, vt bene structa domus.
 Est vrbs, est acies, est vinea, campus & hortus:
 Particulas similes si quis vtrinq; legat.
 Sic statua horribilis Caldæo visa tyranno
 Dispa

Cōtētio ad
 spari & col
 latio ad silii
 Epiphoneā
 cū snia alle
 gorica.
 Analogia.
 Species.
 exēpli late
 sumpti.

Imago
εικων
Parabolæ
affinis.
Disparibus membris regna futura notat.
Est alia exempli species: quæ dicitur Eicon
Sic quia collatæ sicut imago rei.
En Satanas tanq̃ frendens leo circuit, vt nos
Deuoret. Hora fugit more fluentis aquæ.
Semper imago potest fieri collatio: si quis
Explicet. vt fluuius, sic leuis hora fugit.
Inductio
Exemplo ac simili confert inductio multum
Addita: presertim si facienda fides.
In exemplo.
Vt. Quid Alexandro superatus cõtulit orbis?
Inuidiam præter letiferamq; dapem:
Quæ retulit fructû dominata Cæsar ab Vrbe:
Vt citius diram ferret & ipse necem.
Quid Marius, qd Sylla, qd innumerabile regû,
Præmij, ab oppressis gentibus, agmē habet:
Aut perire male, aut vitam vixere molestâ:
Vt cui discrimen crimen & omne comes.
Præstat quenq; sua contentum viuere sorte:
Quam tot in ærûnas ambitione rapi.
In similitu-
dine.
Fac itidem in simili vt, si vis môstrare, bonorû
Quod meritis operum perficienda salus.
Dat natura quidem gignendis semina plâtis,
Sed pinguem crescens plâtula fugit humum:
Omnia sunt fortita suos animantia partus,
Est suus vt quærant, percipiantq; labor.
Angelus omnis erat primæuo labilis ortu:
Nec

Nec data ni culto gloria plena deo.
Primus vterq; parens insons nõ ante beãdus:
Obsequio meritis q̃ patiente foret.
Aut homini ergo bonum per opus dat gratia
Ipse sui aut similis desijt esse deus. (palmâ:
Est generalis item contentio: Confero si quas
Personas, aut res, laude probo ve nõtans.
Virgilium ceu Mæonidæ, aut Solona Lycurgo:
Virtutem, regno. Prodigioq; dolum.
Vnum diminues, augeat vt alterum: at illud
Amplificans, Saltem par sit vt istud, ages
Quicqd ita adfertur, sit notû, insigne, receptû:
Res quoq; conferri pluribus vna potest.
Dicitur vt Christus Dauid, Salomõ, via, verû,
Vita, leo, serpens, lux, petra, pastor, ouis.
Peccatû, lepra, virus, hyems, nox, pestis, auern.
Cæteraq;. At similes vndiq; prome notas.
Iudicium exempli species sententia quæuis
Dicitur authorum: laus quibus alta datur.
Scriptores vt sunt, celebres, populiq; sopherq;
Antiqui vates, historiciq; graues.
Et quicunq; viri Illustres, chartæq; sacratæ:
Iudicia, illorum splendida dicta voco.
Sicut apophthegma est, sicut prouerbia, sicut
Sunt responsa deum: Socratis vnde decus.
Deniq; sermo grauis quicunq; facetus, acutus,
Mille

Cõtentiõ in
genere de
môstratiõ.

Duo modi
amplificãdi

Cum laude,
vel vitupe-
ratione per
singula pro-
pria.
De iudicijs,
vulgo vocã-
tur authori-
tates.

Sententia ficta. Mille ut Plutarchus, mille Stobæus habet.
 Fictus adhæc nobis sententia sermo vocetur.
 Res qualem præfens suppeditare solet.
Formæ sententiarum. Siue probare aliquid, siue enarrare: mouere
 Seu libet affectus. est locus hisce frequens.
Catholica. Quin & transitio per eas fit idonea sæpe.
 Cópia & his, grauitas, gratia multa subest.
relata ad rem vel ad personam. Scinditur in varias porro sententia formas:
 Longius has Fabius tradet, ego breuius.
 Catholica est. Vitiū sua sit sibi pæna, Relata
 Nil magis ingenuos quàm bona vita decet. (ē.
Simplex. Simplex est, humillè deus aspicit. Addita mixta
Mixta. Dat ratio. nati cum sit imago sui. (tā
Duplex. Duplex est: ex oppositis dum partibus vna
 Efficitur: nulla quas ratione probas,
Quadruplata. Ad cælum Christus, mūdus nos ducit ad orcū.
 Fit quadruplex: ratio si sit vtriq; data.
 Christus enim (subdes) porta ē angusta salutis
Recta. Mundus at est latum perditionis iter.
Figurata ut per interrogationem. Recta est: pauperior, quo ditior, exit auarus.
 Adde figuratam. pax vbi, nonne salus?
Implicita subiecta & aliud intelligitur. Implicita ē, re pbo cessit pbus. explicio quā sic:
 Nimirum improbitas plus probitate potest.
 Est epiphonema interdum sententia, fini
Epiphonemata. Firmatæ acclamans expositæ ve rei.
 Pro genere hūano Christū Crux dira peremit
 Tantæ

Tantæ molis erat triste piare nefas.
 Est alias epiphonema acclamatio quæuis:
 Quicquid & arguto clausula sine vibrat.
 Sic celebrata fere gaudent epigrammata claudi
 Maximus, & Seneca his turget: at esto modus
 Occultans aliquid sententia dicta Noema est.
 Inuidus est dignus, qui magis inuideat.
 Dignus & immēsas ut opes coaceruet auarus:
 Conijce, quod dominos liuor opesq; necant
 Est nonnulla noui generis sententia demum,
 Ex inopinato dicta vel oppositis.
 Ex geminato: alio translatis siue relatis.
 De quibus effuse Quintilianus agit.
 Nunc exergasia est nobis tractanda: latine,
 Quod dicta expoliat, nomen adepta suum.
 Hæc fit, quando loco prolige insiltis eidem:
 Quem varijs replices, amplifiesq; modis.
 Committat enim primum verba, atq; figuræ:
 Ut quod idem repetis non videat idem.
 Actio dein vocem, vultum, gestumq; gubernas
 Deniq; tractandæ fit noua forma rei.
 Nanq; aliam inducis paulum diuersa loquētē
 Personam: aut dictū lenius, acre facis.
 Partibus hæc porro septem exactissima constat
 Rem protasis ponit, quæ polienda tibi est.
 Vna, duplex ve subest ratio. Sententia dinceps
 D Vna

Epiphonemata cōmuniter.

Vale. Max. Noema.

noua gñasē tentiarum.

Ex inopinato

Ex cōtrarijs

Ex geminatione.

Ex alio translatis.

Ex alio relatis.

Expolitio.

Cōmutatio

3. Verborū.

pnuatiōis

Tractatiōis

bifariam.

Expolitio se

pti mēbris.

Vna, duplexue sua cum ratione venit.
 His ita præstructis quæ sunt cōtraria subdes:
 Mox simile inuenies, adijciensq; decens.
 Nec secus exēplum. post qđ conclusio solers

ppositio. Colliget ex dictis remq; rei q; fidem.
 Ratio. Vt, sapiens animo semper studet esse quieto
 Dulcius hoc siquidem nobiliusq; nihil.
 Altera rō. Nā qđ hoior, qđ opes, qđ cætera cōmoda pro
 Sñia p ptes. Exagitant animum si dolor ira, pauor: (sunt
 Infœlix nimis est, nimis est miserabilis ille:
 Arbitrio quem fors ludit, agitq; suo.
 Ratio. Vix dormit nam. vix & edit, vix deniq; viuūt:
 Dum sibi securum nil satis esse videt.
 Sñæ pars al
 tera a cōtra
 rio. Ille sed est fœlix contra vereq; beatus.
 Quem nihil aduersi mente mouere potest:
 Quotquot enim natura potest immittere casus
 Cōtrarium Nil animo in tali qđ populentur, habent.
 ppositionis Stultitia est igitur vinclis & verbere dignas:
 Simile perfi Perpetuis animum non stabilire bonis.
 ctionem. Annon prorsus erit reputādus nauita væcors:
 Collatio asi Qui queat & placidas addere nolit aquas.
 mili. Quippe animus vitijis feruescit vt vnda pcel.
 Adissimili. At vitium sapiēs omne fugare potest. (lis:
 Exemplum. Adde qđ is merito sapiēs ab Apolline dictus:
 Alia. Cui placidus semper vultus, & vnus erat.
 Collectio. Sic Cato, sic alij Sapientum nomen adepti:
 Nec

Nec faciunt baculi, pallia, barba Sophos.
 Iure igitur cum sit Sophice perfectio: mentis
 Expetitur constans a sapiente quies.
 Latius hæc si vis diffundere singula: eodem
 Ordine multiples, amplifiesq; licet.
 Sed neq; perpetuo talis seruabitur ordo
 Nec tot erunt partes: hic tamen esto scopus:
 Cum tibi præsertim stylus exercebitur audax:
 Omne tuum ostenta, sparge, profunde, penu.
 Seria sed quoties res est stringenda: cauēdum,
 Nequid idem dicas, neue superuacuum.
 Esse breuis poteris siquid narras ve doces' ve:
 Dum tamen exponis: copia semper opus.
 Huc quoq; fabellæ spectat gen' illud amœnū: Apologus
 Quo Phrigis Aesopi nomen, honosq; viget. sub exēplo.
 Et delectat enim, & verum persuadet apertum:
 At populo imprimis simplicitate placet.
 Figmēto hinc tali per Agrippam factio quōdā
 Romanæ plebis sæua repressa fuit. Menenius
 Corpus (ait) perijt: q; coniurata negasset Agrippa.
 Gratuitum ventri cætera membra cibum.
 Sic homines pigros tolerandos esse probabat,
 Nobilitas quod eis diuitiaq; forent.
 Cecropidas fecit vulpes ficte obsita miscis,
 Nolle magistratus sæpe creare novos.
 D ij VI

Ulcera nam saturæ desistunt pungere muscæ,
 Ieiunæ diris morsibus illa petunt.
 Qui bene naturas animantū callet, & acri
 Eminent ingenio, fingat ut ipse, licet.
 vsus duplex Hæc, velut exemplū, (quod ad usū pertinet) vno
 Interdum verbo significare sat est.
 Ut nihil est mirum sperni cælestia mundo:
 Aesopi gallo gemma relicta iacet.
 In apologo Dilatare potes, si commendabitur author,
 de cassita. (Gellius ut fecit) mythologumque genus
 Exprime naturas animatum, appinge figuras
 Et rerum: ut, si mus incidet, atque leo.
 Tractatio. Omnibus hunc numeris attollis: deprensus illum,
 Officium cuius mox celebrare cupis.
 Siquid & historia his tribuit vel fabula dignum
 Auditum: id minime præterisse decet.
 Ut de bucephalo, formica, uulture, cygno:
 Quam metamorphosim, quod propumue gerat.
 Deinde faceta fluens narratio tædia tollet,
 Si mores hominum, fictaque signa quadrent.
 Est fingendus adhuc sermo, & sententia quæuis
 Non secus ac verum si recitetur opus.
 Sic geminos mures describit Flaccus: & Aulus
 affabulatio. Cassitam: unde tibi forma sequenda patet.
 quæ est mora Principio finitæ potest Epimythion addi
 lis sensus. Fabellam enucleans: Quin & utriusque datur.
 Somnia

Somnia præterea nonnulli ficta recensent: De somnijs,
 Verum ostentandi sit nisi causa, fuge.
 Ni vel adhortari, vel deterrere laborans,
 Pro veris visis somnia falsa refers.
 Herculis illud ut est, dubij, virtutis an asprum A Prodicō
 Anne voluptatis lene subiret iter. fictum.
 Ad suatum conficta rei narratio gestæ De fictis na
 Sit veri similis, quatenus arte vales. rrationibus
 Ficta sed ad risum, a vero quo longius abstat: Luciani &
 Gratiōr hæc fit, ut est Aureus ille asinus. Apuleij.
 Hisce argumentis mire oblectantibus aureis
 Tota fere constat Comica scena vetus:
 At simili est proprius, rerum simulachra referret
 Qualis ab arguto ficta Platone specus.
 In qua vincti homines non prætereuntia cernunt:
 Sola sed auersis umbra videnda subit.
 Adde allegorias diuina in lege frequentes:
 Quæ mores, nec non mystica sensa docent.
 Nam veteres, euangelij sunt signa, figuræ:
 Et superas signant utraque scripta domos
 Dicta sub exemplo congestimus omnia ferme: ut p simili
 Copia de cuius fontibus ampla scatet. tudine epi
 Quomodo per varias voces variasque figuras phora, alle
 Possit adaptari quidque, sat ante liquet. riam. &c.
 Tradere nunc superest: quo pacto maxima possit Rō colligē
 vis exemplorum prompta venire tibi. di exempla
 D iij Quis

Quisq; ad excelsum doctrinæ culmen anhelat:
Te legere authorum conuenit omne genus.
Ergo legens illos auide, attenteq; volutans,
Collige cōmunes, quot potes, inde locos.
Hic, appello locos insignia nomina rerum:
Quæ quasi materiæ fertile semen habent.
Vt Deus, vt natura, vt hō, mens, sermo, volūtas
Virtus, & vicium, publica res, & opus.
Quodlibet ī spēs vel propria deinde fecādū est
Respicit vt pietas, impietasq; deum.
Huicq; superstitio, ritus, miracula, factum,
Prodigium, oraculum, fors, nemesisq; subest.
At natura capit mundum cum partibus oēm,
Sic animam, corpus iunctaq; sumet homo.
Ad primū vt redeā: si vis distinguere parteis:
Occurret pietas, impietasq; triplex.
Prima deū spectat: patriaq; secunda, Parentes
Tertia vel sobolem: par quoq; siquid adest.
Hic se aperit campus de religionibus orbis:
Quo iuuet, aut natos perdat amore parens.
Appone hinc fidei titulos in numen, amicos,
Hostes, & dominos: pefidiæ ac totidem:
Singula deinde locos poteris tractare per oēs
Vt pietas quid sit: qd proprium ve ferat.
Quo pacto a reliquis distet virtutibus, & quot
Præstita dicatur, quot violata modis.

Quid

Quid corrūpat eā, qd aliat, quæ cōmoda gignat
Campus vbi exemplis iudicijsq; patet.
Quis tibi virtutum, vitiorumq; ordo locādus,
Monstret Aristoteles, Maximus, aut Cicero.
Vel Diuus Thomas, elemēta vel ipsa sequare,
Sed non particulas quasq; iubebo capi.
Sat fuerint, quarum est creber dicētibus vsus,
Vt varium causæ vult genus, atq; locus.
Quæ vero, vicia & virtutes præter, aceruas,
Discrimen geminæ conditionis habent.
Sunt aliqua exemplis accōmoda, qualia clarū
Ingenium, mala fors, mors cita, lingua p̄cax.
Subijce quæ pugnāt, aut quæ sūt p̄xima cuiq;
Vitæ vt iucundæ mesta: serena domus.
Sunt alia vnde magis pendet sententia: sicut
Pulchrum cuiq; suū. Res male parta ruit.
Spectat & huc qcqd problemate comparo tali
Vxorem sapiens ducere nec ne velit:
Regali vita, priuata beatior, annon?
Quærere diuitias præstat, an abijcere?
Sed ne turbet iners rerum confusio: debet
Præcipuos titulos subdita turba sequi.
Post totum sit pars, subsit sententia parti:
Fac itidem parteis, pars vbi scissa dabit.
Instar sit capitis prudentia scripta: sequetur
Consilium rectum, futile, turpe, pium.

D iij Cre

Loci cōes in
verbis.

Ad hæc dē
oīa vidētur
reduci posse

Vt sunt p̄ce
ptores &c.

Ex locis de
monstrato
rijs sua forijs
& iniudicia
libus.

Loci cōes in
sententias.
Cōpatia.

Sñiæ seu lo Credendum expertis: nil vtile, quin sit honestū.
ci cōes de cō Nox dat consilium, cætera lege parī.
filio. Talibus ergo locis spatia indiuerſa relatis:
Modus co/ Sub titulo Authorum dicta reponere suo.
lligēdi p lo/ Siue est exēplum: siue est sententia: siue est
cos. &c. Fabula: seu mirum quidlibet, atq; nouum.
Siue paramia, siue lepos, translatio siue est:
Seu simile: & scita quicquid ab arte fluit.
Sic animo quæcunq; legis multo altius hœrēt:
Fit quoq; partarum promptior vsus opum.
Utendum est opibus, ne sis pro diuite pauper,
Dicens, vel scribens: obuia cuncta rape.
Ne vero vlla tuis studijs aliena putentur
Dogmata scriptorum: quominus illa notes.
Nusq; aberit quæstius lōge, esto, mathemata di
Rhetoricis: duces at simile īde frequēs. (stēt
Cōfertur sapiēs tetragono in se vndiq; firmus:
Et sphaeræ: similis q; sit vbiq; sui.
Aphysicis itidem: feriunt vt fulmina montes.
E latos homines sic mala dira premunt.
Sit miti clemens princeps, asperq; rebellī.
Vt liquat æs fulmen: ceraq; sana manet.
Vel trahis exēplū. Vt mōstrāt elephātes, aber
Sigs, iter, doceat qui scit honesta, rudē. (ret
Non sinit vt delphis teneros discurrere foetus,
Sic sobolis custos anxius esto pater.

Aut

Authorū ergo volās nitidos, studiose, per hor
Sicut apīs flores ad tua mella lege. (tos
Germina decerpi sed cum non oīa possint.
Delige, sunt operi quæ magis apta tuo.
Multa locis eadē tribues pugnātibus, vt quæ
Diuerſos vsus, oppositosue ferunt.
Nanq; & auaritiæ similis ponēda Charibdis,
Et ventri & ventri: quæ fatiare nequis.
Socratis vt monstrant cedes: obnoxia virtus
Inuidiæ est, nec mors est metuenda viro.
Ille & laudandus pota læto ora cicuta:
Et ratione alia vituperandus erit.
Quod rigidā ob Sophiā cōia dogmata spernēs
Sponte sibi atq; suis tristia fata dedit.
Multa quoq; exemplo sententia manat ab isto
Quam nos cōmunem dicimus esse locum.
Vnus hic. Inuidiā sibi cōparat Indlyta virtus:
Alter hic est. Odium, dicere, vera, parit.
Hiq; alij. Index rationem sæpe minorem
Iuris, q; iniustæ nobilitatis habet.
Nil peius q; nacta malos opulentia mores:
Cum sanctum insimulet gens scelerata virū.
Quæq; haud qdq; decet: docuit q; tēnere mortē
Mortiferum intrepida fronte tribunal adit.
Indicibus supplex nō accidit: At neq; præfert
Exilium mortis: nec fuga suasa: placet.

Pars

Pars prior hæc. Iam q̄ vultu moriturus alacri
Differeret: tales sumpseris inde locos.
Optat, non trepidat mortē mens cōscia recti:
Quam bene vixerimus, mors bene sola pbat
Tertia pars, q̄ dū Phædrus Phædoq̄ reuinctū
Non Alcibiades viferit aut Agathon.
Sume locum: veros monstrat discrimē amicos.
Quarta. Quod exclusis disputat ille suis.
Sit locus: humanis sapientem affectibus angī
Dedecet, vt Christi lex quoq̄ sacra monet.
Pars quinta ē. Huic erigit statua aurea cæso:
Cædis & authores plebs furibunda necat.
Hos d̄cerpelocos. Vulgus temere odit, amatq̄
Post mortem virtus, clarior vsq̄ nitet.
Reiſcitur præſens virtus, absensq̄ vocatur:
Crimina nulla diu numen inulta ſinit.
Cōſtat ab his liq̄do, exēplū quos præbeat vsus
De ſimili deinceps experiamur idem.
Indicat vt nautam, tempeſtas orta probatum:
Sors ita rectorē monstrat iniqua bonum.
Vt clauū experto nautæ, non tradis amico:
Publica ſolerti munia trade viro.
Vt velum vento nauta excreſcente ſecundo
Contrahit: expandens cum minus ille viget.
Sic vbi ſors afflat: cohibenda elatio mentis:
Sorte reflante, animi vis cumulanda boni eſt
Dum

Dum prohibet curſum tēpeſtas impba rectū:
Obliquis ſaltem motibus, vt fit iter.
Sic licet impediānt iuſtos aduerſa labores,
Promoueas quanta cūq̄ licebit ope.
Nautica dū virtus rapidis ſuperatur ab vndis,
Ancora tum iacitur, vela plicata iacent.
Sic decet interdum turbæ ceſſiſſe ſurenti,
Tractari donec ſe ratione ſinat.
Vela ſubinde mouet partē nauclerus in oēm,
Sic ſapiens certo tempore certa facit.
Rex bonus ī magnis debet quaſi nauta perī:
Exaudire libens, qui bene cunq̄ monet. (clis
Tutior vt nauis cui nauta pericula daſſus,
Sic populus, cuius res mala multa tulit.
Nauta nullus ita eſt demēs, vt quē vehit oſus
Propterea nauim perdere, ſeq̄ velit.
Sic foret inſanus, quem factio cogeret ipſam
Sæuire in patriam, qua pereunte perit.
Ancora non iacitur ſūmo niſi, ſacra, periclo:
Diffier & extremam, res niſi cogat opem.
Sed quid ego imēſo tenues ex æquore guttas
Haurio: quot ſumī talia poſſe vides?
Quinetiam ex vna collatio parte frequenter
Ad diuerſa poteſt aſſimilanda trahi.
Luna incōſtanti vultu variata, figuram
Fortunæ, vitæ, ſtultitiæq̄ gerit.

Sic

Sic eadem varios sententia cedit in usus,
Facundus currum supplet eundo comes.
Iucunde viues lepidis coniunctus amicis,
Circunfer librum, tædia discutiet.
Si trāquilla tibi comes, ac bene cōscia mēs est.
Tædia per vitæ non patiēre viam.

Apophthe
gmata & p
uerbia.

Sic & Apophthegma, & puerbia plurib. ad
Vsiibus, & varijs sunt tribuēda locis. (sunt
Scribe locum authoris saltē, quod lōgius esset
Contentus verbis significasse tribus.

Ex fabulis.

Eia age sit titulus datus, inconstantia morum.
Prospice, quot res huc agglomerare vales.
Fabula Mercurium varias transumere formas
Suggeret assuetum, dicitur vnde vafer.
Nunc superis, nūc terrigenis nūc manibus ad
Innumerisq; vagus fungitur officijs. (stat
Pocula nunc miscet patri, nūc nuntia perfert.
Nunc animas stygiam ducit ad usq; ratem.
Nunc se caufidicis, nunc mercatoribus offert,
Nunc etiam mira furibus arte fauet.
Utitur & cithara, & virga, & bicolore galero.
Et cognominibus mille vocatus hic est.
Adijce Vertumnū, formas qui vertere gaudet:
Protea q; in species qui genus omne migrat.
Empusam, varia apparēs sub imagine spectrū:
Morphea: cui quem vult vultus adesse solet.

Dein

Deinde veneficijs famosam adducito Circeni:
Quæ varias homines cogit imire feras.
Adde sui nunq; similem inter nunina *καίρο'ν*.
Et sibi sumentem quælibet ora Iouem
Et triplici monstrū diuersum parte Chymerā,
Et quod Pieria Flaccus in arte facit.
Bifrotē Ianum quoq; Gerionemq; triformē,
Et Bacchum, insigni qui leuitate viget.
Deniq; multiplicē quæ fert Rhamusia vultū:
Quicquid & effingens tale Poeta canit.
Ille *πολυτροπος* hic ne prætereatur Vlysses:
Personam qui pro tempore quanq; gerit,
Hunc facit & variæ lunæ mutabile sidus.
Aerij & facies nescia stare soli.
Multa quoq; vndiuagi maris incōstātia, Septē
Præcipue Euripi nocte dieq; vices.
Accedāt Polypus, Pāthera, Chamælo, Pardus
In quibus est varius, fit variusue color.
Fœmineum ingenium, pueriles accipe mores,
Vulgus & assidua mobilitate vagum.
Anguillam, & colubrū: tū qcqd mobile, fluxū,
Aut variū, vt folium quod viret, ide cadit.
Quæ facile ad flatus omneis curuatur arūdo.
Lamma notans ventos, somnia, pluma, rota.
Argentum viuū, ramentum, cera, bilibris,
Vermiculatum & opus, versicolorq; tapes.
Quod

καίρο'ν tps
& occasio
fingit deus
mutabilis.

Fortuna.
Sic vocat
Homerus
ob varitatē
morū & ver
sutiam.
Ab artificia
libus & na
turalibus.

Ex iuētione

Non nulla ingenium solers accōmoda finget.
Vt speculum in medio grande, patensq; foro.
Quod veluti innumeras spēs hīc inde recepat
Sic animum expositū multa parerga replent
Aut chalybē admotis magnetib; vndiq; tractū,
Aut sphæram, in plano, quæ sita stare nequit
Aut vitrum referens, subdīs quēcūq; colorē:
Ingenio quot vis talia finge tuo.

ab historijs
& alijs. Profer ab historia insignes leuitate pelafgos.
amaxobios Lubrica Pœnorum subiicienda fides.
qđplanstris Nescit Amaxobius stabilē scytha ponere sedē.
huc & illuc Creditus Hanibal est, & Catilina leuis.
vehatur. Omnis Aristippum, decuit color: atq; Tigelli,
Aequale huic Flacco nil quia teste fuit.
Personas adhibet tales Comœdia multas:
Sotrata nam talis, Phædria talis erat.
Ex tragicis itidem venient, alijsq; poetis,
Narcissus, Dido, Cochica, Phædra, Biblis.
Rusticus Aesopi, Satyro mirante, calorem
Ex vno, & frigus protinus ore dabat.
Deide paremiacōs Panagea Diana, Cothurn^o
Venti, campus, hydrus, talia mille quadrant.
Vt, saxum musco spoliatur sæpe volutum,
Trāsplantata frequēs crescere planta neq;
Sedit (apophthegma est) sellis Cicerō ipse dua
Dicebatq; aliud stans, aliudq; sedens. (bus
Dictus

Dictus, vt icōstās, Mats *ἄλλοτριός ἄλλος* Homero
Vir solum hīc constans in leuitate sua est.
Cortice hīc est leuior, mutat quadrata rotūdīs
Nolo volo, volo nolo. Est leuior stipula.
Verba poetarū sunt hæc, iam cernis (opinor)
Quanta sit excussis Copia certa libris.
In numero ponenda pari est sententia, siue
Prisca sit, euentu siue creata nouo.
Omnibus ijs porro sua si contraria, nec non
Finitima adiungas. Vix numerabis opes.
Et cum tam uarius cuiusq; sit vsus, oportet
Sermonem vt dītent quomodocūq; tuum.
Nam per dissimile vsurpas contraria, dicens
Hic nunquam peccat: cui mala sæpe fides.
Perq; Ironiam si nomine Socrates illum
Appellem: multum qui leuitatis habet.
Aut etiam interdum contraria comparo: sicut
Tam facilis Cæsar, q̄ Cato durus erat.
Finitima haud ægre torquentur, vt ambītioso
Tecum habita dico: dico perinde leui.
Quin eadem possunt vice probri dicere laudē,
Vt varium ingenio præpete laudo virum.
Quodq; penu propriū tulit incōstantia nupers
Huc promo: absimili cum ratione tamen.
Est sapientis enim pro tempore vertere mentē
Ingenij vtendo dexteritate vafri.

Id ē ali' atq;
ali' idētidē
qđ nunchis
nūc illis fa
ueat.

Vsus cōtra
riorū varius

Eādē
tuperatio
nē & laudē

Euripo

Euripo versatilior: versutior ille est
 Pulypode: & flammæ mobilitate præit.
 Tutior ut calamus ventos se flectit ad omnes
 Plurimus est rebus mobilitatis honor.
 Nanq; aial quo mobilius, præstâtius ipsum est:
 Rerum mobilitas, nobilitasq; pares.
 Ecce loco moles terrena quiescit in imo,
 Altior est sedes mobilioris aquæ.
 Mobilior super hanc aer, super aera, & ignis.
 At cœlum summe mobile summa tenet.
 Inde sophis hois mens, ignis, & aura vocatur:
 Tardus & ignauus, plumbeus, atq; lapis.
 De reliquis itidem: Constantia nanq; vicissim
 Dat cumulo instabilem vituperare suo.
 De partiũ His obiter dictis addamus pauca: quoniam
 rhetoricarũ Ditari sermo fœnore possit adhuc.
 multiplicatiõ Sex dant rhetorici quas vult oratio parteis,
 tione. Orantisq; triplex officium esse volunt.
 Sexptesora Orsus, narro, seco, confirmo, refuto, peroro.
 tionis. Ut doceam, oblectem, permoueamq; forum.
 Officia. iij. Cui grata ẽ breuitas: aliquas de partib. aufert,
 oratoris. Contrahit aut cunctas, sæpe docere sat est.
 Si magis arridet nitido mihi copia vultu:
 Omnibus officium partibus omne dabo.
 Vnãquanq; locis proprijs exaureo partem,
 Quinetiam parteis partibus accomulo.

Quippe

Quippe exordioliis passim solertibus vtor.
 Ut studium auditor det renouatus idem.
 Transitio docilem retinet: promissa, precesq;
 Attentum: exposita stat ratione fauor.
 Spargi argumentis interdum exordia possunt,
 Tollere dum, qd' obest, res, locus, hora monet.
 Mirifice augetur narratio: quando decorus
 Personis varijs schemate sermo datur.
 Talia personis affingunt verba poetæ,
 Historiciq; graues. Lector & inde stupet.
 Sic genitor genitrixq; senes, ut scribit Homer',
 Hæciora deterrent: dum ferus arma rapit.
 Argumenta capit narratio quælibet, atq;
 Quoslibet affectus. Vnde perampla venit.
 Crescit adhuc repetita tamẽ: quæ denuo dicta
 Fundit, ut inuideas, aut miserere, magis.
 Nec minus auget eam Digressio: siue moueris:
 Siue in plausibiles expatiare locos.
 Augetur protasis: quoties pro simplice: quæ sat
 Vna foret duplicem, multiplicemue fero.
 Pro ridet peccans: nihil isto nequius, ut qui
 Non solum peccat, sed putat esse iocum.
 Crescit & insperis affectibus: atq; vibratis
 Cursim argumentis: ne temere adde tamen.
 Cõueniẽt: si qua enumerò, expono'ue gradatim
 Ut siquidem moneo turpe canere scelus.

Exordia plu
ra.

Narrationis
locupletati
o.

Naratio ex
plicatius re
petita.
Egressio in
narratiõẽ di
latando.
ppositiois
dilatatio.

E Ah

Ah miser, ah quid agas vigili circūspice cura:
Quanta heu damna tibi parturit ista lues.
Primū fama tibi ac generi: quæ semp honesta
Fluxerat, in summum dedecus omnis abit.
Eumenidum inde cohors sæuissima nocte, dieq;
Vret Orestæa conscia corda face.

Deniq; iura graues poenas, læsiq; reposcent.
Sint nihil hæc: stigiae te manet vnda pyræ.
Sic poteram dixisse: caue, nam fama peribit
Conscia mens anget, suppliciumq; dabis.
Cum possem rursus decuplo rē tendere tractus:
Duco satis, pronam si tibi monstro viam.

Præmollire dura & para
doxa.
Dura nimis protasis prima si fronte videtur.
Scito exordiolo prælita, mollis erit.
Vt peccata volens æqualia cuncta probare:
Dic quantum obtineat Stoica secta decus.
Ignari q; multa vocent absurda: sed iisdem,
Certius audita nil ratione putent.
Quis Solem terra non deieret esse minorem,
Terdecies ratio cum superare probet.

probatiois locupletatio
asseueratio
nē, & plabe
factationen
seuppatioen
Ergo tenax vulgi tantisper opinio cedat
Dum res differitur: quam didicisse iuuat.
Iam supra quibus est ditanda probatio formas
Diximus: Accipies insuper hæc duas.
Assero nonnunq;, vt, Quis tā peruersus & effrōs
Vt neget hæc: cæcum posse videre reor.

Præparo

Præparo nonnunq; labefa ctaq; reddo, vel aptas
Perprotasis, sermo de quibus ante fuit.

(Nā protasis cuiusq; modo est collectio partis,
Quam propono, probo, fortius ac repeto.)

Vel specie dum proposita est oratio tali,
Abroget vt tacite concilietue fidem.

Anteresutandum nobis quod pessimus hostis
Clamitat, indignum luce Milona frui.

Nanq; mali ac hostis nomen, subiectaq; tollit
Ironia fidem. Mox docet esse secus.

Ditanda est etiam collectio singula summis
Post ratiocinium particulare datis.

Res ita restrictas sequitur conclusio fortis,
Id quod ab effuso fit Cicerone frequens.

Amplior vt sit adhuc, excurre, locosq; per oēs
Affectu tracta, quotquot a b arte tenes.

Affectū imodicū tragicus, placidūq; ministrat
Comicus. est græcis ἠθος hic, ille παθος

Inter & affectus sit dilectatio mixta.
Sive perorabis, seu locus aptus erit.

Tradit Aristoteles, iucundū cuiq; quid extet,
Tullius & Fabius, quid iocus, atq; lepos.

Comicus affectus narrando est aptior, vt qui
Res oculis offert, percipiturq; magis.

Inde est, q; Flacco recte morata, rudisq;
Fabulā, compositos præminet, arte sonos.

E ij Inde

Per ipsamff
guram oō
nis.

Locus Tullij
variatis ali
qntū verbis

Locupleta
tio singula
rū cōclusio

nū p epilo
gos particu
lares.

Delectatio.

vis affectuū

Homeri lo-
cus. Inde est, Mæoniden fatias q̄ nulla legendi est:
 Exemplo ex vno quod tibi faxo palam.
 Cum semel armatus portis erumperet Hector:
 Suspectū Andromache vul cohibere gradū.
 Ocyus occurrit famulis comitata puellis:
 Et puerum gestans Astyanacta sinu.
 Filius ille patri percharus, & vnicus: atq̄
 Pulchellus totus, sideris instar, erat.
 Arridet genito viso pater: illaq̄ dextram
 Porrigit: & proprio nomine blanda vocat.
 Colloq̄o vt d'cuit factō, caput admouet Hector
 Figeret vt teneris oscula sueta genis.
 Arma corusca puer christamq̄ pauescit equinā
 Clamat, nutricis flectitur inq̄ sinum.
 Ridet vterq̄ parens: galeā pater ipse reuulsam
 Ponit humi: amplexum prolis & inde petit.
 Huic & fausta precans vxori reddit amicæ
 Quem beneolente premēs suscipit illa sinu.
 Et lacrimabile quid ridens: cōmotus at Hector
 Et miserans, tremulam fulcit vtraq̄ manu.
 Nomine compellat solans: galeam inde reponit
 Illa viro paret, se recipitq̄ domum.
 Moxq̄ domus fetu muliebri tota repletur,
 De plorant viuum: quem perijsse timent.
 Vt Cice. nar Hinc liquet, affectus vt amat narratio mixtos,
 rat Milonē Presertim gestus si quoq̄ fictus adest.

Præte

Sæpe fidem insinuant etiam narrata, q̄bus res
 Non eget, vt speciem simplicitatis habēt
 Præterea oblectat solers allusio: verum
 Cum pauci capiant, est adhibenda loco.
 Sunt aliæ, vnde etiam gratus fit sermo, figuræ,
 Quas tibi rhetorica prestat ab arte peti.
 Hæc modo sufficiant, finem faciamus: at vnū
 Admoneo lector te studiose, prius.
 Non nulli breuitas si forte Laconica cordi est
 Atticus imprimis hoc velit esse modo.
 Præfertur nihil: affectus nec misceat vllōs:
 Sed rem sūmatim, simpliciterq̄ sonet.
 Præcipuis tantum argumentis gaudeat, & nō
 Explicitis: numero sint quasi verba pari.
 Sit docuisse satis, non asserat, amplificetue.
 Sint simile, exemplum, fabula quæq̄ procul.
 Non epiphonema, aut sententia, vel iocus adsit,
 Allususue, nisi tale quid esset opus.
 Sermonem illustrē reddens, amplumq̄ vel acrē
 Iucuudum'ue, habeat nulla figura locum.
 Rem verbis alijs, alijsq̄ haud tracte eandē
 Immo minus dicat, plus queat vnde capi.
 At vero facunda magis cui copia grata est,
 Dilatet positis singula dicta modis.
 Sed caueat ne dum fines affecta vterq̄,
 Finitimum in vitium more frequente cadat.

E iij Pauca,

a Senatu di-
 missū domū
 redisse, calce
 os, et vestimē
 ta mutasse,
 dum se vxor
 cōparat, cō-
 moratū esse
 vide Fabiū
 Allusiones.
 De breuilo-
 quentia.
 In his cōtine-
 tur oīum di-
 ctōrū epilo-
 gus.
 De asseuera-
 tione.

vitia cauēda
 copiā affectā

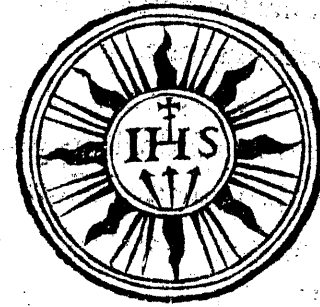
siue breuilo- Pauca, sed optima dic, heus tu breuitatis ama-
 quentiam. Ornatumq; graue ppria verba gerant. (tor
 Simplicitas aderit, nefis obscurus. Ero (inqs)
 Frigidus, affectus dum mihi nullus adest.
 Suppleat huc dignis a rebus aculeus ortus
 Infixusq; animis. Atticus atq; lepos.
 Postremo caueas ne, dum breuiora capeffis,
 Præterea, quod erat cunq; necesse loqui.
 Copiæ amator aget contra. Res, verba, figuras
 Deliget, ac ratio nulla futura leuis.
 Non hebes exemplum, sententia frigida, iusto
 Longior excursus, tempore & absq; suo.
 Nequa figura nimis durū affectetur in vsum,
 Confusum turbet plurima iuncta nihil.
 Ordinis ergo tibi ratio sit summa tuendi.
 Tædia iucundæ res, variæq; leuent.
 Per nitidas dices varia & iocunda figuras,
 Qua moueas risum Tullius arte docet.
 Cum teneant etiam varias exordia formas,
 Et reliquæ partes ante parasse decet.
 Verum nemo locos foecundos censeat omnes,
 Vinq; exaugendi semper inesse parem.
 Quos natura facit steriles, trāsmittere præstat
 Ingenij vires ni libet exerere.
 Ex musca hic fatias elephātū, vt laudib. est, q
 Caluitium, febrim, stultitiamq; vehat.

Ast

Ast vbi feria res agitur non absq; periclo,
 Ex causæ statuas vtilitate modum.

da, & loci iti
 de singuli.

FINIS.

**CLAPHTHONII PROGYNAS
MATA.
CHRIA. ΧΡΕΙΑ.**

Chria est cōmemoratio breuis, a
licuius personæ factum, vel dic-
tum apte referēs. Dicta autem
est quod sit utilis. Et Chriarum
aliæ verbales sunt, aliæ actiuæ,
aliæ mixtæ. Verbales sunt, quæ utilitatem ora-
tione demonstrant, Vt, Plato dixit, virtutis ra-
mos, è laboribus atq; sudoribus produci. Acti-
uæ sunt, quæ actionem aut factum solum recē-
sent, vt Pythagoras interrogatus, quāta nam
esset hominū vita, Cum per tēporis breuius
spacium se cōspiciendum exhibuisset, latebras
petijt, humanæ mēsuram ex momētaneo cōs-
pectu designans. Mixtæ, quæ ex vtriusq; cōflatæ
sunt, oratione & actione, vt Diogenes cum vi-
disset adolescētulum lasciuientem ac indeco-
refegerētem, pedagogum illius baculo percuf-
sit, superaddens, quid talia doces aut sic instru-
is? Chriam vero conficies hisce capitibus, atq;
tractabis á

Laudatiuo,

Paraphrastico,

Causa,

Parabola,

Exemplo,

Testimonio veterum,

Con

**Contrario, Breui Epilogo.
EXEMPLVM VERBALIS CHRIE
Argumentum.**

I Socrates doctrinæ radicem amarā esse dice-
bat, fructus vero dulces.

ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΝ.

MERITO Laudandus est Isocrates, prop- **A laudabili**
ter eximiam dicendi facultatē, qua sibi nomen
clarissimum comparauit, & quāta vis eloquē-
tiæ esset, ipsam exercendo demonstrauit, eāq;
illustre fecit, non ipse ab illa illustratus. Qui-
bus autem vel reges admonens, vel instituens
priuatos, bene de hominū vita meruit, longū
esset recēdere. Verum quod de eruditione pro-
tulit, haud ab resuerit commemorare.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΙΚΟΝ.

Amator, inquit, eruditionis, a laboribus auf- **Expositio.**
picatur, sed laboribus desinentibus in utilita-
tem, quod quam philosophice dictū ab eo sit,
hinc licet perspicere.

ΤΟ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ.

Qui enim bonarum artium amore capiun- **A causa.**
tur, hi sane cum professoribus, ac ducibus stu-
diorum conuersantur, ad quos accedere, vt for-
midulosum est, ita relinquere stultissimum. Et
pueri quidem nunquam metu vacāt, & cum ad
sunt

APHTHONII.

sunt præceptores, & cum venturos expectant. Succedunt præceptoribus pædagogî, visu terribiles, sed cum verberibus sæuiunt formidabiliores. Qui etiam priusquam verberent timentur. Metum punitio subsequitur, dum omnia puerorum errata vindicant, & recte facta, opera virtutis, tanquam a dea nati sint, exactissime requiruntur. Iam vero pædagogis ipsis sunt molestiores asperioresque patres in deambulationes, atque vias inquirentes, & vetantes in publicum egredi, forum ipsum habentes suspectum. Quod si opus fuerit in filios animaduertere, ita excadescunt, ut naturæ obliuiscantur, nec se parêtes esse meminerint, verum huiusmodi rebus exercitatus puer, cum in virum euaserit, merita coronatur virtute.

ΕΚΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ.

A cōtrario. At qui veritus ista, fugerit magistros, deuiterit parêtes, & pædagogos fuerit auersatus, prorsum eruditionis experts, scientia priuabitur. Nam metum declinans, simul cum ipso doctrinam relinquet. Hæc igitur omnia Isocratem sentire persuaferunt. Eruditionis radicem amarā esse.

ΠΑΡΑΒΟΛΗ.

A simili.

Nam quemadmodum agricolæ summo cum labore

PROGYNASMATA.

bore terræ semina madant, fructus vero maiore cum voluptate colligunt, ita que ad studia accinguntur, sibi laboris multi comitem gloriam comparant.

ΠΑΡΑΔΙΓΜΑ.

Respice Demosthenis vitam, qui ut oratorum omnium laboriosissimus, ita clarissimus euasit, qui fuit a deo studijs intentus, ut comam natiuum capitis ornamentum, exeundi potestatem sibi præripiendo, detonderet, ratus id pulcherrimum decus, quod a virtute prouenisset. Quæ igitur alij profundunt ad voluptates, ille continuis lucubrationibus impendit.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΑΛΑΙΩΝ.

Id circo præclare hoc (ut omnia) Hesiodus ait, Asperā esse ad virtutē viā, cacumē vero molle. Nā idem quod Isocrates protulit. Hesiodus enim viam, Isocrates autē radicem appellauit, diuersis verbis eadē vterque sententiam demonstrantes.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Quæ si recte considerabimus, meritis laudibus euehemus Isocratem, ut qui sapiēter de eruditione conscripserit optima.

ΧΡΙΑΕ ΑΚΤΙΒΑΕ ΕΧΕΜ

plum iuxta præscriptos Aphthonij Locos tractatum, studio exercendi.

ΑΡΓΥ

Ab exēplo.

A testimo-
nio veterū.

Epilogus.

APHTONII
ARGUMENTVM.

Cum patrem videret mortuum Ioseph, flēs ruit super faciem eius, & deosculatus est eum, Genesis.1.

Ab encomio facientis oxordium.

Quis non laudibus condignis euehere studeat, factū hoc egregium viri sanctissimi Ioseph, quo præclarum eximiae pietatis specimē exhibuit, atq; virtutis exēplū, nō oretenus, sed pleno charitatis opere defunctū parētē psecutus

AB EXPOSITIONE.

Cum benedixisset nepotibus suis Iacob ægrotus, ac imposuisset finem mādatis, quibus filios instruebat, collegit pedes suos super lectulum, diemq; suum obiit. Quod cernens Ioseph, corruit super defuncti parentis charissimi vultum, ac mortuum defleuit. Quo facto vir piissimus admonuit nos, vt nobis charos, vita defunctos lugeamus, non tamen vt Ethnici, nullam spem habentes.

A CAUSA.

Quippe hanc vim non solum hominibus, sed & iam feris indidit ac ingenuit diuina potestas, vt dissolutionem naturæ perhorrescant, ac ipsa relinquenda luce moueāt, & discessu a suis angnatur.

PROGYMNASMATA.

angantur. Quis igitur tam ferreus, quem non a cerba charissimorum suorum funera prouocent ad luctum.

A CONTRARIO.

Quod si corda prauorū hominum tāgit luctus, hoc est, ægritudo ex eorum, qui chari fuerunt, in teritu acerbis: quis iniquum duxerit, si boni viri, qui iuxta prouerbiū, lacrimabiles sunt, charissimorum suorum funera fleuerint. Et si populus olim in deserto nimis luxit impios, qui murmurauerant, & insurrexerant contra Deum dominum, cur fuerit a pijs alienum, piorum funera la chrymis prosequi.

Boni viri lacrimabiles sūt puer.

A SIMILI.

Quemadmodum corpora nostra doloribus adficiuntur, si membrū aliquod fuerit resectum, ita non iniuria moerore conficiuntur atq; luctu, qui dulcissimam aliquā familiæ suæ atq; generis partem amiserunt, hoc est, patrem, aut amicum, qui fuerit alter ipse, & eadē (vt Pythagoras inquit) anima.

AB EXEMPLO.

Quis Prophetæ Samueli vitio vertit, qd' mortuum Saul regem defleuerit? Quis regem Dauidem reprehendit, quod plaxerit filiū Ammō, et

APHTHONII

et eiularit in morte filij Absolon? Quis deniq; vniuerso Iudaico & israëlitico populo succen-
suit, quod in duro Iosifæ casu fuerit lamētatus?

A TESTIMONIO

veterum.

Et diuinarū literarum monumēta nos instituūt
& adhortantur, ne desimus plorantibus, sed cum
lugentibus ambulemus. Et docent lōge melius
esse, in domum luctus ire, quam ad domum con-
uiuij, quod in illa finis cunctorum admoneat ho-
minum, & viuēs cogitet quid futurū sit. Vnde
cum abner à Ioab esset interemptus, dixit Rex
Dauid ad omnem populum. Scindite vestimē-
ta vestra, & accingemini sacco, & plangite ante
exequias Abner, in Hebron.

AB EPILOGO BREVI.

Recte igitur Ioseph supra defuncti parentis
faciem ruens, planxit eum, & quod imitemur,
nobis omnibus proposuit egregium veræ pie-
tatis exemplum.

LOCVS COMVNIS,

ΚΟΙΝΟΣ ΤΟΡΟΣ.

Locus

PROGYMNASMATA.

Ocus communis, est oratio, bona aut
mala, quæ alicui insunt augmentans.
Dictus autē est cōmunis, quod omni-
bus, q̄ eius rei, de qua agit, participes
sunt, cōmuniter cōueniat, atque cōgruat. Ora-
tio enim imp̄ditorem omnibus in cōmune pro-
ditioni obnoxij aptatur. Deuterologiæ, id est, i. secundæ o-
argumētatiōi iam peractæ, & epilogo similis est rationi.
Quare locus cōmunis nō habet proœmiom, At
tamē iuniorū exercēdorū causa, quādam proœ-
mij formā licebit fingere, cui subdere capita, p̄-
mum ex cōtrario. Hinc rei expositionem, nō tā
quā doceas, res enim nota est, sed ut auditorem
incites, aut exasperes. Post hāc afferes cōparatio-
nē, qua ex collatione, id de quo agit, in maius ex-
tollas. Postmodum collocabis sententiam, vel
mentem, caput sic vocatum, exprobrans, aut ca-
lumnians agentis intentionem. Deinde cōiec-
turali digressionem vitam præteritam, in crimi-
num suscipionem deuocabis, deinde misericor-
diæ exclusionem. In fine autem huius præexer-
citationis, pones capita finalia.

Legitimum,

Possibile,

Iustum,

Honestum,

Vtile,

Euenturum.

EXEM

APHTHONII
EXEMPLVM LOCI COMMVNIS
contra tyrannidis affectatorem.

PROOEMIUM PRIMVM.

Quemadmodum legibus constitutum est, ipsaq; apud nos iudicia censuerunt, legibus poenas luatis, cuius scelere leges nullae fuerant amplius permansurae. Quod si praesenti liberatus supplicio, foret aequabiliorem sese praebiturus, aut vitam popularem ducturus, illi forsitan aliquis poenam remittere posset. Quum vero elapsus in praesentia, sit longeuio Lentior euasurus, iniustum certe fuerit, delicto condonari.

SECUNDI PROOEMII.

Forma.

Ex aliorum absolute reorum, non magnum fortasse iudicibus periculum fuerit emerisurum. Verum si tyrannus abierit impunitus, certum est ad ipsos iudices praecipuum discrimen deuolutum iri, quos cum ipsis legibus e medio tollent, potentes rerum tyranni.

A CONTRARIO.

Videmini autem mihi iudices, in eius solum, quod in praesentia est, contemplatione mentem habere defixam, virtutis, seueritatisq; maiorum nostrorum obliti, quorum iustius erat reputare,

PROGYMNASATA.

re, animo que proponere sententiam, qui nobis velut maximum, incomparabileq; munus, Rempublicam omni dominatione vacuam, solutamq; reliquerunt. Optime quidem illi, atq; rectissime. Quando enim fortuna ipsa varietate sua inconstantem se, diuersamq; hominibus praebet. Proinde mentes quoque hominum ad recte, secusq; agendum multiplici flexu trahuntur. Hinc inaequalitati fortunae, legum aequalitate opposuerunt instituerunq; Republicam velut unam civium omnium sententiam facientes, ut fortunam nunc premetem res cuiusque, nunc extollentem legum constantia aequaret, essetq; in ciuitatibus lex, correctio malorum, quae fortuna patraisset.

AB EXPOSITIONE.

Cuius iste, aut immemor, aut contemptor potius scelestissimo secum consilio instituit, ut Rempublicam deleteret, taliaq; secum differebat. Quorsum hoc ergo per Deos immortales? Supra omnem positus, omnibus me patiar aequari? Frustraq; permitto cumulare diuitias mihi fortunam, si eadem quae vulgus faciam, eadem feram? & collecti pauperes iudicant, quodq; multis videtur, id mihi tanquam lex obseruandum erit? Quousq; ergo haec? Quis modus erit, aut horum quae
F liberatio?

APHTHONII

liberatio? Occupabo arcem, & pessime periturus longe abigam leges, eroque reliquis ego lex potius, quam reliqui mihi. Hæc ipse secum reuoluebat, nodum vero votorum suorum finem assecutus, obstitit enim beneuolentia Deorum. Quid ergo non iniquissimum est, si propterea, quæ frustra conatus est, summam Dijs gratiam debemus, propter eadem hæc hunc hodie conseruari?

A COMPARATIONE.

Sceleratus est homicida, sceleratior tamen multo Tyrannus. Ille enim unum quisque is fuerit, perimit: hic vero totas conuellit ciuitatis fortunas. Quanto ergo minus est, parum offendere, aut unum necare, quam omnes occidere, tanto minus est homicidæ malum, quam atrox Tyranni crimen.

A SENTENTIA.

In alijs autem rebus euenit plerumque, ut tamen si grauissima admiserint, mentem eximant delicto, atque defendant. Solus autem Tyrannus fiduciam non habet, ut inuitum se dicere queat, tantum scelus suscepisse. Itaque si inuitus tyrannidem fuisset aggressus esset fortasse ratio aliqua huius ipsum coactus absolueret. Verum cum ante rem attentata ipse multum secum diuque deliberauerit, quomodo iustum cuique videbitur, culpa carere ipsum, quia ante operam

mente

PROGYMNASMATA.

mente quoque factus est Tyrannus.

A DIGRESSIONE IN CONIECTURALEM CAUSAM.

Alij ergo, quicumque in ius vocantur rei, presentis solum criminis rationem repossuntur, & propter prioris vitæ recte facta sapientius absoluntur, presentibusque delictis ignoscitur. Solus vero Tyrannus utriusque temporis iudicium subeat oportet. Liquet enim quam immodeste atque immoderate vitam præteritam, & quam crudeliter presentem exegerit ipse. Itaque utroque det poenas, & eorum quæ ante, & eorum quæ presenti sceleris conatu deliquit.

¶ Ab exclusione ericordiae.

Libet autem videre cuius preces presentis ipsi discrimini sint excepturæ. Liberi nepe? Verum cum supplicantes vobis, flentesque illos videbitis, putate vobis assistere leges, quarum vos respectu moueri multo rectius est, quam liberorum ipsius. Illos enim speratæ dominationis fuerat relicturus hæredes, leges vero, quod iudicandi, decernendi que de ipso potestatem habetis, præstant. Itaque per quas quod iudices estis, vobis datur, pro eis iustius fuerit vos sententiam ferre.

A LEGITIMO.

F ij Si

APHTHONII

Si enim recte leges iubent eos, qui patriam in libertatem asserunt, honoribus afficiendos esse, necessario relinquitur, eos, qui in seruitutem redigere conantur, esse puniendos.

AIVSTO.

Iustum aut est, ut tantum vobis det poenarum quantum ipse sceleris admisit.

AB VTILL.

Quod si Tyrannus occubuerit, id magno vobis vsui futurum est. Quoniam firma praescriptio confirmandi leges erit.

A FACILI ET POSSIBILI.

Facile autem & expeditum erit, de ipso sumere supplicium. Neque enim quemadmodum ipse ad asserendam tyrannidem satellitibus, ita vos ad opprimendum ipsum auxilijs opus habetis. Sed sufficiet (iudices) sola vestra sententia, cuius cum a Repub. ius, potestatemque acceperitis, pulcherrimum quoque erit, pro Reip. salute ipsam experiri.

AB EVENTVRO, CONCLUSIO.

Qua facili cognitione totam hanc praesentem tyrannidis potestatem auferetis.

LAVS.

PROGYMNASMATA.

LAVS. ἐγκύριος.

Laus est Oratio, bona alicuius enumerans.

Laudandæ vero sunt

- Personæ, ut Thucydides, aut Demosthenes.
- Res, ut iustitia, aut temperantia.
- Tempora, ut ver, æstas.
- Loci, ut portus, horti.
- Ratione carentia animalia, ut equus, aut bos.
- Plantæ, ut vitis, aut oliua.

Laudamus vero & communiter, & singulatim. Communiter, ut omnes simul Athenienses. Singulatim, ut, Atheniensem unum aliquem. Hæc vero diuisio est laudis.

Dispones autem ipsam hoc pacto: Primum proæmion pro qualitate rei pones.

Deinde subijcies genus, quod diuidit in

- Gentem,
- Patriam,
- Maiores,
- Patres.

Post educationem explicabis, quæ continetur

- Institutione.
- Arte,
- Legibus.

F iij Hinc

APHTHONII

Hic subdes præcipuum
laudum omnium ca-
put, res gestas, quas di-
uides in ea quæ sunt

Animi, vt quæ forti-
tudinis sunt, quæ
prudentiæ.

Corporis, vt pulchri-
tudinem, veloci-
tatem, robur.

Fortunæ, principa-
tum, potentiâ, di-
uitias, amicos.

Addes deinde comparisonem, qua id quod
laudatur, alteri collatum tollatur in maius. Pos-
tremo epïlogo, qui precationi similior sit, con-
cludes.

EXEMPLVM.

LAVDATIO THUCYDIDIS.

Thucydidi-
laus.

Aequum est eos, qui vtilia nobis ad inuenire,
suis ipsorum inuētis ornare, laudibus prosequi,
& quod ab illis est proditum, iisdem quoque ceu
autoribus cum gratia reponere, acceptumq; re-
ferre Non igit in iuria Thucydides oratione mi-
hi celebrādus est, qui ipsius plurimum attulit or-
namēti. Omnes enim de vlla humanū rerū par-
te bene meritos decet venereri: Thucydidē vero
eo magis, qd' pulcherrimo omnīū illustrādo, cu-
rā suā impēdit. Neq; enim qcquā eloquētia pul-
chrius,

PROGYMNASMATA.

chrius, Neq; Thucydide quenquam benedicēdi
gloria præstantiorem inuenire est.

A PATRIA.

Nactus Thucydides eā est patriam, quæ & vi-
tā pariter sibi, & eruditōnē præberet. Neq; enī
in alio loco natus est, quā vnde omnis benedicē-
di ratio pfluxit, originēq; vitæ sortitus athenis

A MAIORIBVS.

Reges generis sui habuit autores. Itaq; ab vl-
tima p̄tinus origine, clariore maiorū fortuna
est illustratus. Vtraq; ergo habēs, & generis am-
plitudinē, & ciuitatis statū popularem, quo cla-
rior utrinq; fieret, est ab utroq; adiutus. Etenim
ne ad iniustas opes, potentiamq; delaberetur,
æqualitate legū p̄hibitus est, neue in obscura
reliquæ plebis vtilitate delitesceret, felicitate
generis est consecutus.

AB EDUCATIONE.

Talibus p̄creatus, in Repub. Atheniensium,
interq; leges educat, quæ certe optimas esse vi-
tæ magistras in cōfesso est. Inter leges autem, ar-
maq; viuere institūēs, eruditōni, simul atque rei
militari operā dare decreuit, neq; studia armis
deferēs, neq; arma (vt præcipuam prudētiae par-
tem) relinquēs, vnoq; conatu duarum diuersaū
Nā ad leges
armis & ar-
malegibus o-
pus est, qd'
significare
volens iusti
artium

APHTHONII

nianus ipse artium curam habebat, coniungens ingenio
rator dixit i pariter ea, quæ natura sunt separata.
peratoriam

AREBUS GESTIS.

maiestatem Vt tandem ad virile peruenit robur, occasio
oportet nõ ne quæsiuit pferendis eis, quæ pulchre fuerat in
solu armis e ætate mediatus. Nec obfuit casus, belluq; pro
sse decorata tinusest ortu, ipseq; res ab vniuersa gestas Græ
fed legibus cia, literis cõplexus, posteritati mãdauit, cõserua
quoq; esse ar tor eorũ, & velut restaurator, quæ bellorũ dele
matã, i pm. uit iniuria. Nec passus est, qd quisq; gessit, tẽpo
istitutionũ. rũ situ aboleri. Ex ipso ergo cognoscitur captã

De his. Q. Atheniẽsium classibus. Peloponesi oras esse na
curtius ini uigatas Certatũ est nauali prælio apud Naupac
tio lib. iij. tũ, nõ est nos thucydides id passus latere. Lesbos
Atheniẽsibus est capta, id quoq; ab ipso indica
tur. Cum Ambratiotis pugnatũ est, hoc & ne
diuturnitas aboleret, effecit. Iudicium Lacedæ
moniorũ nõ ignoratur. Sphaacteria & Pylos in
gẽtes Atheniẽsium labores nõ latẽt. Concionã
tur Corcyraei Athenis, Corinthij ipsi contradit
cunt. Aeginates vt Athenienses acũsent, La
cedæmonia pficiscũt. Ian vero a belli cõsilio La
cedemonios Archidamus absterres, contra Ste
neleidas ad bellũ succipiendũ impellẽs. Ad hæc
Pericles legationem Laconicã contemnẽs, neq;

PROGYMNASMATA.

passus de ficere animo propter pestilentia Athe
niẽses. Cũcta hæc Thucydidis opera, ingenioq;
in omne æuum ab obliuione vindicantur.

A COMPARATIONE.

Quis autem Herodotum illi comparauerit?
Ille enim ad voluptatem legẽtium scripsit, hic
omnia ex rebus ipsis, atq; veritati deprompsit.
Quanto vero quod ad alienam fit gratiam, in
fra id est, quod fit adueritatem, tanto post se
Thucydides Herodotum relinquit.

EPILOGVS.

Erant alia quoq; permulta, quæ de Thucydide
dicerentur, nisi quo minus omnia diceremus,
laudum suarum nobis obstarat multitudo.

ALIVD EXEMPLVM.

Laus sapientiæ.

PROOEMION.

Sapientiam adipisci felicitatis est, Laudare au
tem pro dignitate ipsam maius est, quam vt nos
tris id viribus adsequi possimus. Tantum enim
illi superat gloriae, vt cõmune quoddam deorũ
immortalium bonum esse credatur. Quum enĩ
deorum vnusquisq; velut descriptam officij sui
tueatur partẽ, Iuno nuptijs præsit, bellis Mars
cũ Pallade, Vulcanus inter ignes fabrileis suas
exerceat

APHTHONII

exerceat parteis, ducat Neptunus nauigantes, & quisquis alius aliud sibi vendicet, sapientiam in commune sibi asserūt omnes, præcipue vero præ omnibus Iupiter, quāto reliquis maior est, tanto omniū quōque sapientissimus æstimat.

A GENERE.

Vnaq; sapientia est, quæ vel maxime æternam Ioui præstat potestatem. Et dii quidem natiuā ipsam cognatamq; sibi habent, munere autē ipsorum in terras quoq; delata est, & deorum filij sapientia sua maximā humanæ vitæ utilitatem attulerunt. Qua propter poetelaudem merentur, qui Palamedē & Nestorem, & si quis alius sapiens olim fuisse canitur, deorum fuisse filios tradiderunt. Non quidem illi vano cōmēto deorum naturam velut permutare conati, quam ne dii quidem ipsi permutare possent, sed generis permixtione communicationem indicātes virtutis, vt qui diuina quadam ceteris admiratione præstarent, deorum filij crederentur. Nec immerito illorum indeos referebant genus, quorum sapientia maior, quam humana, originem videbatur adfirmare diuinam.

A SAPIENTIAE OPE

rationibus.

Sola

PROGYMNASMATA.

Sola autem ipsa vtroq; rerū statuæquas habet rerum vires. Nam reliquarum alia bello solum probatur, alia laudamus in pace. Sapiētia vero præcipua est vtriusq; temporis moderatrix. Sic in bello versatur, tāquam prorsus artium pacis ignara, sic pacem continet, tanquā nunquā agitata strepitu bellorum. Deniq; tam apte vtriq; sese accommodat, vt in vtro horum æstimes, ei soli videatur esse dicata. Fert pacis temporibus leges, & omni tranquillitatis vtitur more, in bello vero victoriam præbet. Neq; armis solum superiorem facit, sed in cōcionibus quoq; præstat inuictum. Itaq; & inter bellantes, & inter pacatos sola præcellit primasq; sibi vendicat sapientia. Sola quoq; diuinitatis proxime exprimit similitudinem, sola enim velut Deus futura proficit. Quin ipsa quoq; terrā agricolis attribuit, nauigantibus assignauit mare, adeo non fruges colligere sine sapientia: non nauim, nisi sapientis gubernatoris præsidio freti, ascendere audeamus. Itaq; quicquid ex hibet mare, quicquid hominum vsibus terra profert, merito sapientia munus cuncta censetur, ne coelum quidem, & siquid in ipso latet, dimisit in occulto, quantum solis se porrigit ambitus, quod spacium

spacium stellarum vnaquæq; circumscribit, ipsa
peruestigauit. Despexit intra terras etiam, &
quo pacto vita defuncti agemus, ipsa nobis ape-
ruit. Troiam quâ capere temporis diuturnitas
non potuit, sapientiæ astus subegit, & vnius cõ-
siliium adepta, viuersam Persarum potentiam di-
ssoluit. Cyclopiis oculus erutus est prudenti
Vlyssis inuento, sicq; quicquid est quo quisquam
vincat, ab ipsa sapientiâ deriuat.

A COMPARATIONE.

Quis ergo ipsi fortitudinem comparasse velit,
quum quicquid viribus fieri possit, ipsa etiam sa-
pientiâ præstet? Adeoq; si ipsam fortitudini a-
demeris, perse fortitudo culpanda videatur.

EPILOGVS.

Erant & multa alia, quæ de sapientiâ diceren-
tur, nisi maiora essent, quam quæ possent modi-
ca oratione complecti.

FINIS.

CORDVBAE.

ESCVDEBAT IOANNES

Baptista.

ANNO. MDLVI. Mense Nouembre.